

Decembar 2019.

PUT U DUŽNIČKO ROPSTVO

Treći izvještaj o izgradnji autoputa Bar - Boljare

Izvještaj je dio projekta „Aktivni građani za bolju Crnu Goru – Ka vladavini prava i održivom razvoju Crne Gore“, koji finansira Evropska unija posredstvom Delegacije Evropske unije u Crnoj Gori, a implementira ga NVO „Mreža za afirmaciju nevladinog sektora“ (MANS). Mišljenja i stavovi iznijeti u ovom izvještaju ne mogu se ni na koji način smatrati stavovima donatora koji je finansijski podržao projekat.

Autori:

Vanja Čalović Marković, Izvršni direktor
Dejan Milovac, Direktor Istraživačkog centra MANS-a

Podrška:

Balša Mrdak
Lazar Grdinić
Branka Mrvaljević
Nikolina Mišnić
Marijana Subotić

Izveštaj urađen uz podršku:

Green Home
CZIP – Centar za zaštitu i proučavanje ptica
Crnogorsko društvo ekologa (CDE)
Expeditio
Ekološki pokret "Ozon"

Štampa:

3M Makarije

Tiraž: 70

Mreža za afirmaciju nevladinog sektora - MANS
Dalmatinska 188 Podgorica,

(020) 266 326

(020) 266 327

(069) 446 094

www.mans.co.me

mans@t-com.me

Sadržaj

	Sažetak	5
	Uvod	6
1	Kredit EXIM banke	7
2	Finansiranje izgradnje, nadzora i eksproprijacije	10
3	Dodatni i naknadni radovi	14
4	Podizvođači	21
5	Subvencije	26
6	Zapošljavanje	36
7	Inspekcije	42
8	Uticaj na životnu sredinu	44
9	Pristup informacijama o izgradnji autoputa	46
10	DRUGI VELIKI PROJEKTI	52

Sažetak

Crna Gora je za potrebe izgradnje autoputa uzela kredit od "Exim banke" od oko 940 miliona američkih dolara, odnosno 688 miliona eura. U 28 polugodišnjih rata isplatićemo preko milijardu i osamdeset miliona dolara i to za glavnica oko 944 miliona dolara, a na ime kamate skoro 140 miliona dolara.

Od početka izgradnje prve dionice autoputa, pa do kraja juna 2019. godine povučeno je oko 484 miliona eura odobrenog kredita. Dio troškova izgradnje se finansira iz državnog budžeta, pa je izvođaču radova, kineskoj kompaniji CRBC, do kraja avgusta ove godine isplaćeno skoro 570 miliona eura.

Troškovi kredita u toku grejs perioda, do sada iznose preko 30 miliona eura. Za kamate je do sada plaćeno oko 25 miliona eura, a za troškove na nepovučena sredstva je izdvojeno oko šest miliona eura.

Ugovoreni su troškovi nadzora radova na autoputu od najmanje 30 miliona eura, ali nije poznato koliki dio je do sada utrošen. Na ime eksproprijacije za potrebe izgradnje autoputa iz budžeta Crne Gore je do sredine 2019. godine isplaćeno oko 15 miliona eura.

Preko 100 miliona eura biće izdvojeno za dodatne i naknadne radove na prvoj fazi dionice autoputa koji nisu bili predviđeni Ugovorom, a uključuju elektrifikaciju i vodosnadbijevanje autoputa, kao i radove na priključnim putevima i petlji Smokovac, Veruša i Mateševo.

CRBC je sa podizvođačima ugovorio radove u visini od približno 400 miliona eura ili skoro polovinu ukupne vrijednosti ove dionice. Crnogorska kompanija "Bemax" je ugovorila radove vrijedne skoro 237 miliona eura, više od svih drugih podizvođača zajedno.

Ukupne državne subvencije od početka izgradnje autoputa do sredine 2019. godine, iznose preko 160 miliona eura i to ne uključujući vrijednost građevinskog kamena o kome uopšte nema podataka. Taj iznos ne uključuje poreze i doprinose na zarade koje se isplaćuju u Kini.

Prema zvaničnim podacima u toku ove godine, na izgradnji autoputa je bilo angažovano 1,7 hiljada kineskih radnika i oko 900 domaćih radnika koje su uglavnom zapošljavali podizvođači. Broj zaposlenih iz Crne Gore na ovom projektu je vjerovatno još i manji, jer nije poznato koliko radnika iz zemalja u okruženju su angažovali podizvođači.

Izgradnja autoputa je dovela do devastacije rijeke Tare koja je pod međunarodnom zaštitom. Uprkos tome, sve nadležne inspekcije su izrekle kazne izvođačima radova u ukupnom iznosu od oko 30 hiljada eura.

Mnogi podaci o izgradnji autoputa su proglašeni poslovnim, poreskim ili carinskim tajnama. Čak i informacije koje su bile dostupne na početku ovog projekta, sada su sakrivene od javnosti.

Uvod

Vlada Crne Gore je 2014. godine sa kineskom kompanijom China Road and Bridge Corporation (CRBC) potpisala ugovor o projektovanju i izgradnji prve od tri planirane dionice auto-puta Bar-Boljare. Ugovorena cijena za izgradnju dionice Smokovac-Mateševo duge 41 kilometar je 809 miliona eura. [1]

Gradnja ove dionice se finansira iz kredita kineske EXIM banke koji je ugovoren u iznosu od nepunih 944 miliona američkih dolara [2] kroz poseban program kineske Vlade koji je opredijeljen za zemlje Centralne i Istočne Evrope. [3] Zaključivanju ugovora su prethodili pregovori koji su bili zatvoreni za javnost.

Ovaj projekat je odobrila Skupština Crne Gore koja je usvojila poseban Zakon o autoputu Bar-Boljare i njime predvidjela niz subvencija tokom njegove realizacije. [4]

Radovi na prvoj dionici započeli su u maju 2015. godine, a rok za završetak radova je bio četiri godine. Taj rok je produžen za godinu dana, pa se završetak radova očekuje u septembru 2020. godine, uoči Parlamentarnih izbora. U međuvremenu se ispostavilo da postoje brojni nepredviđeni i dodatni radovi koji su neophodni da bi ta dionica mogla biti stavljena u funkciju.

U toku izgradnje autoputa devastirana je rijeka Tara koja je pod međunarodnom zaštitom. Evropski parlament, Evropska komisija, UNESCO i brojne međunarodne i lokalne organizacije su ukazale da problem devastacije rijeke Tare mora biti riješen.

Međutim, pomaka nema, a sve manje informacija o izgradnji ovog značajnog infrastrukturnog objekta je dostupno javnosti. Predstavnicima izvršne vlasti i drugih institucija zaduženih za kontrolu i nadzor autoputa uporno ignorišu sve pozive civilnog društva na javni dijalog.

Ovaj dokument daje pregled javno dostupnih podataka o finansiranju izgradnje autoputa, državnim subvencijama koje su date izvođaču radova i podizvođačima, kao dodatnim i naknadnim radovima koji su do sada ugovoreni.

Posebno poglavlje sadrži podatke o crnogorskim kompanijama angažovanim na autoputu, kao i efektima koje taj projekat ima na zapošljavanje. Prezentovane su i dostupne informacije o radu raznih inspekcija zaduženih za kontrolu i nadzor, kao i podaci o uticaju na životnu sredinu.

Problemi sa pristupom informacijama dokumentovani su kroz studije slučajeva koje pružaju i pregled sudske prakse.

U posljednjem dijelu dokumenta su date informacije o drugim velikim projektima koji imaju značajan uticaj na životnu sredinu, kao što je planirana izgradnja drugog bloka Termoelektrane, kao i gradnja u području ulcinjske Solane, Buljarice, Skadarskog jezera i zaštićenog područja Kotora.

[1] Ministarstvo saobraćaja je, u ime Vlade Crne Gore, potpisalo Ugovor o projektovanju i izgradnji prve dionice autoputa od Smokovca do Mateševa sa CRBC-jem, kao izvođačem radova, na iznos od 809.577.356,14 eura.

[2] Ugovor o preferencijalnom zajmu za Projekat izgradnje autoputa Bar-Boljare, dionica Smokovac-Mateševo, zaključen je 30. oktobra 2014. godine između Vlade, koju je predstavljalo Ministarstvo finansija, i Export Import Bank of China, na iznos od 943.991.500 američkih dolara.

[3] "Program 12 mjera za podsticanje saradnje Kine i zemalja Centralne i Istočne Evrope, kojim je predviđeno finansiranje različitih infrastrukturnih projekata u tim zemljama, u ukupnom iznosu od 10 milijardi dolara pod uslovom da glavni izvođači radova budu kineske kompanije.

[4] Država se odrekla prihoda po osnovu naplate carina, PDV-a na građevinski materijal, opremu i postrojenja koja se koriste za izgradnju dionice autoputa, poreza i doprinosa na zarade stranih državljana, naknade za eksploataciju kamena, a snižene su i akcize na motorno gorivo. Opširnije u Poglavlju 5 Subvencije

Kredit EXIM banke

PLAN OTPLATE KREDITA

Ministarstvo finansija, u ime Vlade Crne Gore, i kineska "Exim banka" su 30. oktobra 2014. godine potpisali ugovor o preferencijalnom zajmu za projekat izgradnje autoputa Bar - Boljare, dionica Smokovac - Mateševo.

Tim ugovorom je dogovoren zajam "Exim banke" u vrijednosti od oko 940 miliona \$, odnosno, 688 miliona eura, sa rokom otplate od 20 godina. Ugovorena kamatna stopa je 2%, provizija na nepovučena sredstva je 0,25%, kredit je dobijen sa grejs periodom [5] od 72 mjeseca, nakon čega slijedi period otplate od 168 mjeseci [6] u 28 rata.

Po amortizacionom planu [7], Crna Gora počinje sa otplatom kredita od 21. jula 2021. i završava 21. januara 2035. godine (slika 1).

Crna Gora će svakih šest mjeseci plaćati ratu od 33,7 miliona dolara uvećanu za kamate.

U 28 polugodišnjih rata isplatit ćemo preko milijardu i osamdeset miliona dolara [8] i to za glavnica oko 944 miliona dolara, a na ime kamate skoro 140 miliona dolara. [9]

Za kamate ćemo platiti skoro 140 miliona dolara.

Repayment Schedule			
Bar-Boljares Highway Section Smokovac-Matesevo Construction Project			
Number of Installments	Date Due	Amount In US Dollars	
		Principle	Interest
1	2021/7/21	33,713,982.14	9,492,358.97
2	2022/1/21	33,713,982.14	9,305,059.07
3	2022/7/21	33,713,982.14	8,814,333.33
4	2023/1/21	33,713,982.14	8,615,795.44
5	2023/7/21	33,713,982.14	8,136,307.69
6	2024/1/21	33,713,982.14	7,926,531.80
7	2024/7/21	33,713,982.14	7,499,488.03
8	2025/1/21	33,713,982.14	7,237,268.17
9	2025/7/21	33,713,982.14	6,780,256.41
10	2026/1/21	33,713,982.14	6,548,004.53
11	2026/7/21	33,713,982.14	6,102,230.77
12	2027/1/21	33,713,982.14	5,858,740.90
13	2027/7/21	33,713,982.14	5,424,205.13
14	2028/1/21	33,713,982.14	5,169,477.26
15	2028/7/21	33,713,982.14	4,772,401.47
16	2029/1/21	33,713,982.14	4,480,213.63
17	2029/7/21	33,713,982.14	4,068,153.85
18	2030/1/21	33,713,982.14	3,790,949.99
19	2030/7/21	33,713,982.14	3,390,128.20
20	2031/1/21	33,713,982.14	3,101,686.36
21	2031/7/21	33,713,982.14	2,712,102.56
22	2032/1/21	33,713,982.14	2,412,422.72
23	2032/7/21	33,713,982.14	2,045,314.92
24	2033/1/21	33,713,982.14	1,723,159.09
25	2033/7/21	33,713,982.14	1,356,051.28
26	2034/1/21	33,713,982.14	1,033,895.45
27	2034/7/21	33,713,982.14	678,025.64
28	2035/1/21	33,713,982.21	344,631.82

Slika 1: Plan otplate kredita kod kineske Exim banke u američkim dolarima
Izvor: Ministarstvo finansija

[5] Tokom grejs perioda se plaćaju kamate i provizija za nepovučena sredstva od 0,25%.

[6] Članovi 2.2 i 2.3 Ugovora o preferencijalnom zajmu za Projekat izgradnje autoputa Bar - Boljare, dionica Smokovac - Mateševo, zaključen 26.02.2014.

[7] MANS je na osnovu Zakona o slobodnom pristupu informacijama, tražio od Ministarstva finansija kopiju amortizacionog plana za kredit kod kineske EXIM banke, broj zahtjeva 19/129027, od 19.09.2019.

[8] Nisu uključeni troškovi koji se plaćaju u toku grejs perioda.

[9] Ovaj iznos ne uključuje troškove konverzije, kao i nadoknade CBCG, koji će zajedno imati višemilionsku vrijednost.

Kredit EXIM banke

DINAMIKA POVLAČENJA KREDITA

Crna Gora je za potrebe izgradnje autoputa do kraja juna mjeseca 2019. godine povukla oko 484 miliona eura odobrenog kredita EXIM banke, odnosno oko 663 miliona američkih dolara [10] (grafik 1 i slika 2). Ministarstvo finansija povlači novac iz ovog kredita dinamikom koju određuje izvođač radova. CRBC šalje zahtjev Ministarstvu finansija koje onda šalje zahtjev za povlačenje sredstava od EXIM banke.

Najviše novca je povučeno 2017. godine i to nešto manje od 150 miliona eura. U 2015. godini je povučeno skoro 140 miliona eura iz kredita, i isplaćeno CRBC – ju u dvije avansne isplate. Taj novac je korišten i u narednom periodu, pa je u 2016. godini povučeno samo oko 8 miliona eura.

Dinamika povlačenja tranši iz kredita

THE EXPORT-IMPORT BANK OF CHINA
TABLE OF DISBURSEMENTS
(Concerning the Preferential Buyer Credit Loan Agreement
No. (2014) 31TOTAL NO. (325)

Grafik 1: Povlačenje novca iz kredita kod kineske EXIM banke po godinama.
Izvor: Exim banka i Ministarstvo finansija.

(Amounts expressed in US\$)

Date of Disbursement	Amount Disbursed	Outstanding Balance	Remarks
2015-4-29	94,399,148.46	94,399,148.46	
2015-6-25	94,399,148.46	188,798,296.92	
2016-11-10	2,101,380.73	190,899,677.65	
2016-12-16	3,134,882.20	194,034,559.85	
2016-12-27	5,597,537.87	199,632,097.72	
2017-3-17	6,611,235.31	206,243,333.03	
2017-4-21	5,935,632.15	212,178,965.18	
2017-6-20	21,350,012.35	233,528,977.53	
2017-8-3	18,575,856.88	252,104,834.41	
2017-8-18	16,640,988.73	268,745,823.14	
2017-9-22	16,464,151.49	285,209,974.63	
2017-10-19	26,694,528.23	311,904,502.86	
2017-11-22	36,890,212.42	348,794,715.28	
2017-12-27	32,276,840.19	381,071,555.47	
2017-12-28	24,150,591.08	405,222,146.55	
2018-3-13	6,400,859.77	411,623,006.32	
2018-4-4	20,346,635.95	431,969,642.27	
2018-4-20	13,302,831.55	445,272,473.82	
2018-5-23	9,283,817.34	454,556,291.16	
2018-6-20	19,678,717.95	474,235,009.11	
2018-7-24	16,808,542.22	491,043,551.33	
2018-8-24	17,713,805.15	508,757,356.48	
2018-9-28	18,929,783.86	527,687,140.34	
2018-10-31	20,466,665.09	548,153,805.43	
2018-11-23	18,406,517.69	566,560,323.12	
2018-12-25	25,136,684.00	591,697,007.12	
2019-1-8	32,954,537.20	624,651,544.32	
2019-3-7	12,613,486.09	637,265,030.41	
2019-3-28	4,395,924.94	641,660,955.35	
2019-4-23	6,738,564.68	648,399,520.03	
2019-5-24	7,191,979.58	655,591,499.61	
2019-6-28	7,854,729.51	663,446,229.12	
Total:	663,446,229.12		

Slika 2: Povučene tranše kredita u dolarima, do kraja juna 2019. godine.
Izvor: Ministarstvo finansija i EXIM banka.

[10] Novac se isplaćuje u ugovorenom deviznom kursu EUR/USD 1,3718.

Kredit EXIM banke

TROŠKOVI U TOKU GREJS PERIODA

Troškovi kredita u toku grejs perioda, do sada iznose oko 33 miliona eura. Na ime troškova kamata za kredit do sada je plaćeno oko 25 miliona eura, dok je za troškove na nepovučena sredstva izdvojeno nešto manje od 6 miliona eura (tabela 1 i grafik 2).

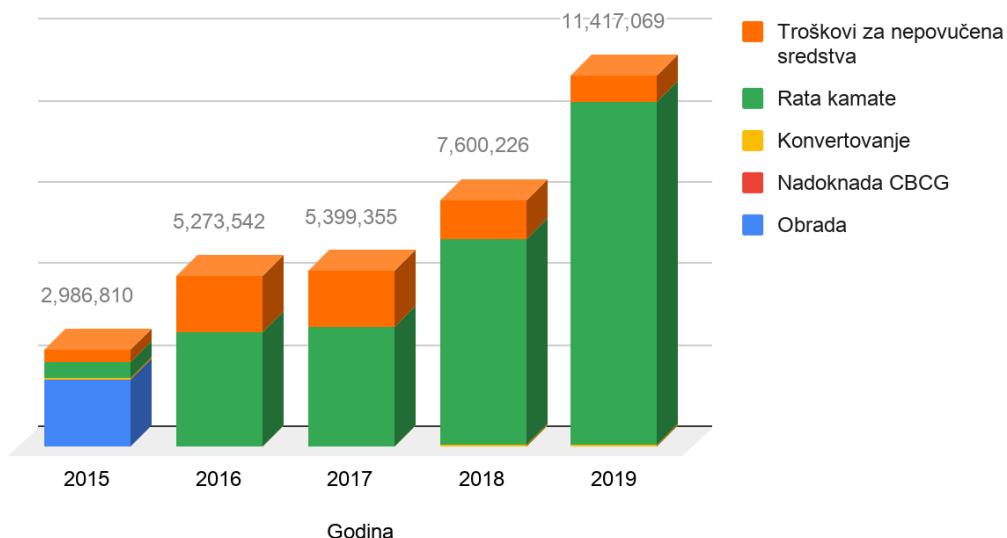
Za obradu kredita je 2015. godine plaćeno nešto preko 2 miliona eura, a za konvertovanje valute iz eura u dolar je izdvojeno nepunih 160 hiljada eura. Za nadoknadu Centralnoj banci, koja vrši isplate prema Exim banci, je izdvojeno oko 65 hiljada eura.

Godina	Obrada	Nadoknada CBCG	Konvertovanje	Rata kamate	Troškovi za nepovučena sredstva
2015	2,088,515.98	5,923.96	10,400.05	527,488.50	354,481.96
2016		10,473.77	26,184.42	3,491,255.82	1,745,627.94
2017		10,723.64	26,809.11	3,663,357.97	1,698,464.44
2018		15,094.79	37,736.97	6,335,231.26	1,212,163.20
2019		22,675.41	56,688.52	10,549,042.55	788,662.38
Ukupno	2,088,515.98	64,891.57	157,819.07	24,566,376.10	5,799,399.92

Tabela 1: Pregled troškova kredita u eurima po vrsti troškova. Izvor: Ministarstvo finansija

Troškovi kamata su naglo porasli u 2019. godini, pa je do kraja jula isplaćeno preko deset miliona eura, dok su za cijelu 2018. ti troškovi bili znatno manji i iznosili su oko šest miliona.

Troškovi kredita

Grafik 2: Troškovi kredita u toku grejs perioda (do 17.07.2019.), u eurima. Izvor: Ministarstvo finansija

MANS pokušava da preko Zakona o slobodnom pristupu informacijama dođe u posjed informacije od koje finansijske institucije i pod kojim uslovima se konvertuje novac iz eure u dolare za potrebe plaćanja rata kamata i provizija za nepovučena sredstva. Ove informacije smo tražili od CBCG i Ministarstva finansija. CBCG je odbila da dostavi informaciju, pravdajući se bankarskom, odnosno, poslovnom tajnom [11], a Ministarstvo finansija ne odgovara na zahtjev od 08. avgusta 2019. [12]

[11] Broj zahtjeva MANS - a 19/128331, datum zahtjeva 12.06.2019.

[12] Broj zahtjeva MANS - a 19/128763, datum zahtjeva 08.08.2019.

Finansiranje izgradnje, nadzora i eksproprijacije

Od početka izgradnje prve dionice autoputa do kraja avgusta 2019. godine, CRBC-ju je isplaćeno skoro 570 miliona eura, ali podaci Ministarstva finansija nisu pouzdani.

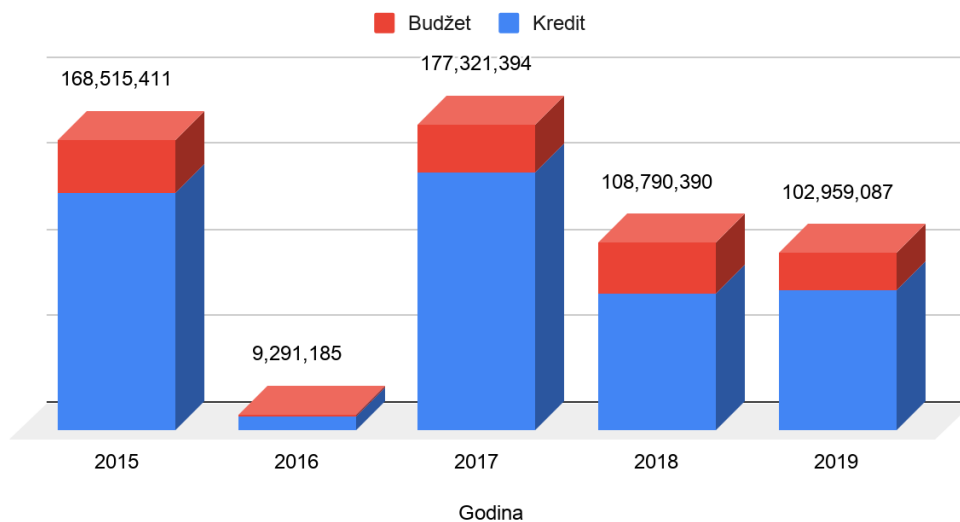
Ugovoreni su troškovi nadzora radova na autoputu od najmanje 30 miliona eura, ali nije poznato koliki dio je do sada utrošen.

Na ime eksproprijacije za potrebe izgradnje autoputa iz budžeta Crne Gore je do sredine 2019 - te godine isplaćeno oko 15 miliona eura.

ISPLATE CRBC-ju

Od početka izgradnje prve dionice autoputa do kraja avgusta 2019. godine, CRBC-ju je isplaćeno oko 567 miliona eura [13], od čega iz kredita 456 miliona eura, a iz budžetskih prihoda oko 111 miliona eura (grafik 3). Naime, izgradnja autoputa se finansira sa 85% sredstava iz kredita i 15% iz budžeta Crne Gore.

Isplate ka CRBC

Grafik 3: Isplate ka CRBC - ju u eurima, po godinama, zaključno sa avgustom 2019 - te godine.
Izvor: Ministarstvo finansija

Po podacima koje nam je dostavilo Ministarstvo finansija, u 2015. godini CRBC – u je isplaćeno oko 169 miliona eura, a u 2016. godini samo oko devet miliona eura.

U 2017. godini je isplaćeno najviše novca, oko 177 miliona, u 2018. oko 109 miliona, a zaključno sa avgustom tekuće 2019. godine oko 103 miliona eura.

[13] MANS je tražio informacije o isplatama ka CRBC, od Ministarstva finansija na osnovu Zakona o slobodnom pristupu informacijama. Brojevi zahtjeva: 18/118030-118033 (od 19.02.2018.), 18/118391-118392 (od 12.03.2018.), 18/119756 (od 19.04.2018.), 18/121480 (od 24.04.2018.), 18/123263-123264 (od 09.07.2018.), 18/124049 (od 13.08.2018.), 18/124299-124300 (od 20.08.2018.), 18/124803 (od 19.10.2018.), 18/124788-124789 (od 06.11.2018.), 18/125286-125287 (od 19.11.2018.), 18/125726-125727 (od 18.01.2019.), 19/125878-125879 (od 30.01.2019.), 19/127745 (od 31.05.2019.), 19/127437-127438 (od 24.04.2019.). Takođe smo koristili izvještaje iz SAP - a, koje smo takođe dobili od Ministarstva finansija. Brojevi zahtjeva: 19/126234 (datum odgovora 14.03.2019.), 19/128990, 19/128991, 19/128992 (od 19.09.2019.).

Finansiranje izgradnje, nadzora i eksproprijacije

Nepouzdana podaci Ministarstva finansija

Podaci Ministarstva finansija o isplatama CRBC-ju nisu pouzdani. Ta institucija, na primjer, tvrdi da u januaru ove godine nije bilo isplata toj kompaniji, iako finansijska dokumentacija pokazuje da je u tom mjesecu CRBC-ju isplaćeno oko 24 miliona eura.

U januaru 2019. godine kineskoj kompaniji "CRBC" je isplaćeno nešto više od 24 miliona eura (slika 3), što smo otkrili uvidom u SAP [14], iako nam je Ministarstvo finansija na naš zahtjev odgovorilo [15] da u tom periodu nije bilo plaćanja ka toj kompaniji (slika 4).

5100000234	4411000000	4411001000 Putevi	China road and bridge corporation	24.022.843,86	09.01.2019	KREDIT
Naziv kor.budžeta Upr za saobraćaj-Auto put Bar-Boljare				24.022.843,86		

Slika 3: Isplata ka CRBC – u januara 2019. Izvor: SAP, Ministarstvo finansija

Mreža za afirmaciju nevladinog sektora – MANS iz Podgorice, podnio je zahtjev Ministarstvu finansija kojim traži pristup informacijama dostavljanjem kopije:

-svih izvoda o isplatama koje su u toku januara 2019. godine izvršene po osnovu Ugovora o projektovanju i izgradnji autoputa Bar-Boljare, dionica Smokovac-Uvač-Mateševo, koji je zaključen sa firmom China Road and Bridge Corporation,
-svih isplata koje je Ministarstvo finansija izvršilo prema „Ingerop MN“ Podgorica u toku januara 2019. godine.

Razmatrajući predmetni zahtjev odnosno informaciju koja se istim traži, te detaljnim uvidom u arhivska dokumenta, ovaj organ je utvrdio da ne posjeduje traženu dokumentaciju jer u navedenom periodu nije bilo plaćanja prema pomenutim firmama.

Odredbom člana 30 Zakona o slobodnom pristupu informacijama („Službeni list Crne Gore“, broj 44/12, 30/17), propisano je da organ vlasti o zahtjevu za pristup informaciji ili ponovnu upotrebu informacija, osim u slučaju iz čl. 22 ovog zakona, odlučuje rješenjem, kojim dozvoljava pristup traženoj informaciji odnosno ponovnu upotrebu informacija ili njenom dijelu ili zahtjev odbija.

Na osnovu izloženog odlučeno je kao u dispozitivu ovog rješenja.

Pravna pouka: Protiv ovog rješenja dopuštena je žalba Agenciji za zaštitu ličnih podataka i slobodan pristup informacijama u roku od 15 dana od dana prijema rješenja. Žalba se predaje ovom organu ili šaljem putem pošte.

Dostavljeno:

- Podnosiocu zahtjeva
- U spise predmeta
- a/a

Slika 4: Odgovor u kojem stoji da nije bilo isplata prema CRBC u januaru 2019. godine. Izvor: Ministarstvo finansija

[14] SAP je softver u kome se vode svi budžetski rashodi

[15] MANS je na osnovu Zakona o slobodnom pristupu informacijama tražio od Ministarstva finansija informacije o isplatama ka CRBC – u. Odgovor Ministarstva finansija: "Razmatrajući predmetni zahtjev odnosno informaciju koja se istim traži, te detaljnim uvidom u arhivska dokumenta, ovaj organ je utvrdio da ne posjeduje traženu dokumentaciju jer u navedenom periodu nije bilo plaćanja prema pomenutim firmama. Broj zahtjeva MANS - a je 19/126219-126220, a datum odgovora je 19.02.2019.

Finansiranje izgradnje, nadzora i eksproprijacije

ISPLATE ZA NADZOR RADOVA

Isplate stranom konsultantu

Nadzor nad sprovođenjem radova na autoputu vrši francusko - italijanski konzorcijum sa kojim je Ministarstvo saobraćaja i pomorstva potpisalo ugovor vrijedan preko 20 miliona eura. Poznate su samo isplate kćerki kompaniji u Crnoj Gori koju je taj konzorcijum osnovao, od oko šest miliona eura, dok su isplate matičnoj firmi skrivene.

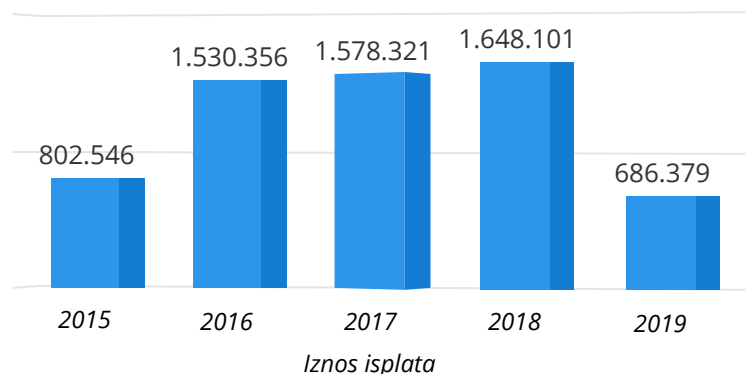
Ministarstvo saobraćaja i pomorstva je 11. septembra 2014. potpisalo ugovor o pružanju konsultantskih usluga sa francusko - italijanskim konzorcijumom "Ingerop Conseil & Ingenierie - Geodata Engineering S.p.A.". Ovim ugovorom je predviđeno pružanje konsultantskih usluga za nadzor nad izradom projektne dokumentacije i izvođenjem radova na izgradnji autoputa Bar - Boljare, dionica Smokova - Uvač - Mateševo, na osnovu ugovora o projektovanju. Ugovorom je predviđena cijena usluga u visini od 22,6 miliona eura (bruto iznos), od čega je neto iznos približno 19 miliona eura, a PDV 3,6 miliona eura.

Konzorcijum je za potrebe projekta osnovao firmu u Crnoj Gori pod nazivom Ingerop MN, kojem će za vrijeme projekta biti isplaćeno oko 6,1 milion eura (bez PDV - a), dok će ostatak od 12,8 miliona eura (bez PDV - a) biti isplaćen firmi "Ingerop Conseil Et Ingenierie" baziranoj u Francuskoj. [16]

MANS je više puta pokušavao da dođe do informacija o isplatama iz budžeta ka "Ingerop Conseil Et Ingenierie", ali bez uspjeha. Zahtjevi za pristup informacijama su slati Ministarstvu finansija i Ministarstvu saobraćaja i pomorstva, ali odgovor smo dobili samo od Ministarstva finansija koje kaže da nema informacije o ovim isplatama. Ministarstvo saobraćaja i pomorstva čuti na naše zahtjeve. [17]

Po evidenciji koju nam je dostavilo Ministarstvo finansija [18], **do kraja prve polovine 2019 - te godine konsultantu u Crnoj Gori je isplaćeno oko 5,98 miliona eura** (grafik 4). U 2015 - toj godini Ingeropu MN je isplaćeno oko 800 hiljada eura, u 2016 - toj i 2017 - toj po oko 1,5 milion eura, a u 2018 - toj oko 1,6 miliona. U prvoj polovini 2019 - te godine, isplaćen je iznos od 419 hiljada eura.

Isplate ka Ingerop MN

Grafik 4: Isplate ka Ingerop MN, po godinama, zaključno sa avgustom 2019 - te godine

[16] Ugovor o pružanju konsultantskih usluga između Ministarstva saobraćaja i pomorstva i Ingerop Conseil & Ingenierie - Geodata Engineering S.p.A. zaključen 11.09.2014.

[17] Brojevi zahtjeva MANS - a: 18/118049-118051 (od 29.01.2018.), 18/118392 (od 09.02.2018.), 19/128987-128988 (od 29.07.2019.), 19/128997-128998 (od 29.07.2019.)

[18] MANS je na osnovu Zakona o slobodnom pristupu informacijama tražio od Ministarstva finansija informacije o isplatama ka Ingerop MN. Brojevi zahtjeva: 18/120869-120872 (od 05.04.2018.), 18/121494 (od 24.04.2018.), 18/123263-123264 (od 09.07.2018.), 18/124054 (od 13.08.2018.), 18/124299-124300 (od 20.08.2018.), 18/124747-124748 (od 19.10.2018.), 18/124788-124789 (od 19.10.2018.), 18/125286-125287 (od 19.11.2018.), 19/125878-125879 (od 14.02.2019.), 19/127758 (od 31.05.2019.), 19/127437-127438 (od 24.04.2019.), 19/128992 (od 19.09.2019.)

Finansiranje izgradnje, nadzora i eksproprijacije

Isplate Monteputu i državnim komisijama

Kontrolu realizacije izgradnje prve dionice autoputa vrše "Monteput" i dvije državne komisije, ali nije poznato koliko je do sada potrošeno po tom osnovu.

Monteput je za potrebe izgradnje autoputa osnovao Posebnu jedinicu autoput Bar - Boljare [19] za koju je od 2014. do kraja 2018. godine izdvojeno oko 3,8 miliona eura. [20]

Komisija za tehnički pregled radova na izgradnji autoputa Bar - Boljare, prioritetne dionice Smokovac - Uvač - Mateševo je osnovana 2015 - te godine i sredstva za njen rad se obezbjeđuju iz budžeta u visini od 2,8 miliona eura. [21] Slično je i kod Komisije za reviziju tehničke dokumentacije za koju su predviđena sredstva iz Kapitalnog budžeta Ministarstva saobraćaja i pomorstva u visini od 2,8 miliona eura. [22]

MANS ne raspolaže detaljnijim podacima o isplatama tim Komisijama, njihovim predsjednicima, sekretarima i članovima iako je više puta tražio ove informacije. [23]

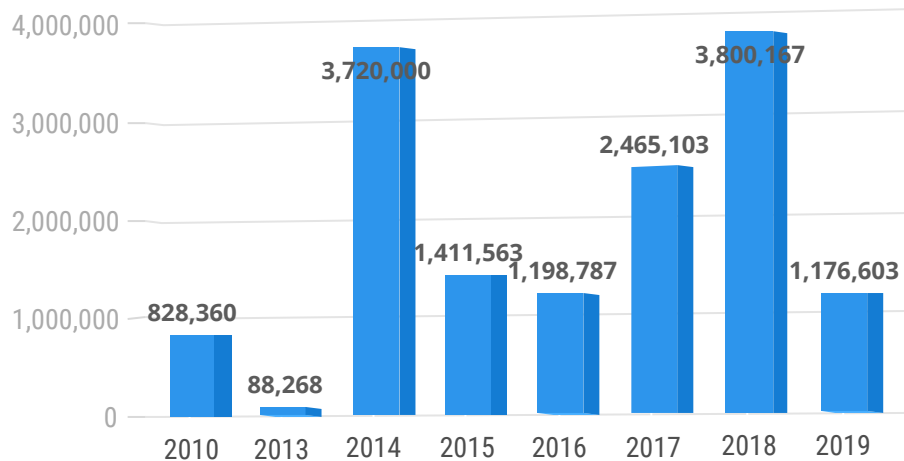
TROŠKOVI EKSPROPRIJACIJE

Na ime eksproprijacije za potrebe izgradnje autoputa iz budžeta Crne Gore je do sredine 2019 - te godine isplaćeno oko 15 miliona eura (grafik 5).

Iako je izgradnja autoputa ugovorena 2014 - te godine, eksproprijacija zemljišta je počela dosta ranije. Po informacijama koje su u posjedu MANS - a [24], isplate na osnovu eksproprijacije za autoput Bar - Boljare su počele još u 2010 - toj godini. [25]

Troškovi eksproprijacije

Najviše novca za ovu potrebu je utrošeno 2014. i 2018. godine i to 3,7 i 3,8 miliona eura, a najmanje u 2013 - toj godini, tek oko 88 hiljada eura.

Grafik 5: Trošak eksproprijacije u eurima, izvor: SAP - Ministarstvo finansija

[19] Odluka o osnivanju Poslovne jedinice za upravljanje Projektom izgradnje autoputa Bar - Boljare (Sl. list Crne Gore broj 35/14).

[20] Rashodi Poslovne jedinice autoput Bar - Boljare, su iskazani u planovima rada i izvještajima o radu "Monteputa" usvojenim na sjednicama Vlade Crne Gore.

[21] Odluka o imenovanju Državne komisije za tehnički pregled radova na izgradnji autoputa Bar - Boljare, prioritetne dionice Smokova - Uvač - Mateševo, član 10, koji glasi: Sredstva za rad Komisije obezbjeđuju se u budžetu Crne Gore. Ukupan iznos sredstava potreban za rad Komisije iznosi 0,35% od ugovorene cijene radova za projektovanje i izgradnju prioritetne dionice autoputa Bar - Boljare Smokovac - Uvač - Mateševo, što na osnovu ugovorene cijene od 809.577.356,14 eura iznosi 2.833.520,74 eura. Visina nadoknade za svakog člana Komisije određuje se proporcionalno učešću odnosno oblasti u ukupnom tehničkom pregledu, kao i na osnovu stvarnog obima angažmana na pregledu radova, na predlog predsjednika Komisije.

[22] Odluka o imenovanju državne komisije za reviziju tehničke dokumentacije, član 8, koji glasi: Sredstva za rad Komisije obezbjeđuju se iz Kapitalnog budžeta Ministarstva saobraćaja i pomorstva. Ukupan iznos sredstava potreban za rad Komisije iznosi 0,35% od ugovorene cijene radova za projektovanje i izgradnju prioritetne dionice Smokovac-Uvač-Mateševo autoputa Bar-Boljare, što na osnovu ugovorene cijene od 809.577.356,14 eura iznosi 2.833.520,74 eura.

[23] MANS je na osnovu Zakona o slobodnom pristupu informacijama tražio informacije o isplatama prema državnim komisijama zaduženim za reviziju tehničke dokumentacije i tehnički pregled radova od Ministarstva saobraćaja i pomorstva, Ministarstva održivog razvoja i turizma, Ministarstva finansija i Direkcije javnih radova. Brojevi zahtjeva: 19/125030-125033 (od 08.03.2019.), 18/125060-125063, 18/125075-125078, 18/125111-125114, 18/125123, 18/125125, 18/125127, 18/125129 (od 01.11.2018.), 19/125781 (od 06.03.2019.), 18/125797, 18/125798 (od 28.12.2018.), 19/128087, 19/128092 (od 03.06.2019.), 19/128457 (od 21.06.2019.), 19/128981, 19/128982 (26.07.2019.), 19/129397 (od 13.09.2019.).

[24] Informacije o trošku eksproprijacije smo preuzeli iz SAP - a, budžet Ministarstva saobraćaja i pomorstva, program Autoput Bar - Boljare

[25] Ovo se može objasniti kroz prvobitno planirani početak radova na autoputu Bar - Boljare, pošto je vrpca presječena još 2009 - te godine.

Dodatni i naknadni radovi

Preko 100 miliona eura biće izdvojeno za dodatne i naknadne radove na prvoj fazi dionice autoputa koji nisu bili predviđeni Ugovorom, a uključuju elektrifikaciju i vodosnabdijevanje autoputa, kao i radove na priključnim putevima i petlji Smokovac, Veruša i Mateševo.

Ugovorom o izgradnji prve dionice autoputa planirani su radovi od oko 810 miliona eura i predviđeno je da se taj iznos može povećati za **10 % po osnovu nepredvidivih i naknadnih radova**. [26] Vlada i CRBC su se složili da izgradnja prve faze petlje Smokovac, kao i radovi na sistemu vodosnabdijevanja autoputa i prvoj fazi elektrifikacije, vrijedni **oko 50 miliona eura, predstavljaju naknadne radove, koji ulaze u projektovanih 10% povećanja ugovorenog iznosa**.

Međutim, dodatnih 50 miliona eura je do sada opredijeljeno za izvođenje radova koji uopšte nisu bili predviđeni Ugovorom o projektovanju i izgradnji autoputa. [27] Od toga je CRBC-ju plaćeno skoro 11 miliona eura za privremeno napajanje autoputa električnom energijom, dok je preko 38 miliona dato domaćim kompanijama za elektrifikaciju autoputa. Nije poznato koliko će koštati izgradnja priključnih puteva u dužini od 6,4 kilometra do petlje Veruša i Mateševo, koji takođe nisu bili predviđeni Ugovorom.

U tabeli 2 je dat pregled dodatnih i naknadnih radova sa vrijednostima i izvođačima. [28]

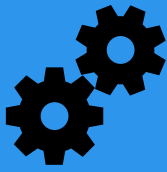
Opis radova	Vrsta radova	Izvođač i status radova	Vrijednost (u eurima)
Privremeno napajanje električnom energijom za potrebe izgradnje autoputa	Dodatni	CRBC završeni radovi	10,999,900
I faza petlje Smokovac	Naknadni	CRBC radovi u toku	30,456,569
Sistem vodosnabdijevanja	Naknadni	CRBC radovi u toku	14,203,431
Postavljanje kablovske kanalizacije na otvorenoj trasi i mostu Moračica (radi trajnog napajanja električnom energijom)	Naknadni	CRBC radovi u toku	4,830,000
Elektrifikacija autoputa	Dodatni	Novi Volvox i Electro Team radovi u toku	38,232,454 (+ kamata)
Regionalni putevi na Veruši i Mateševu	Dodatni	nije poznato	nije poznato
Ukupno			98,722,354

Tabela 2: Radovi koji se dodatno plaćaju (u eurima). Izvori: Prilozi 2, 3, 4 i 5 Ugovora o projektovanju i Monteput.

[26] Podklauzula 13.9 u kojoj se navodi da vrijednost okvirnih suma nepredvidivih i naknadnih radova ne može biti veća od 10% maksimalne garantovane cijene iz stava 1, Člana 4 Okvirnog sporazuma.

[27] Pod ovim radovima podrazumijevamo sve radove koji su izvedeni ili će biti izvedeni, a njihovo plaćanje je nezavisno od maksimalno garantovane cijene od 809,577,356.14 eura.

[28] Vrijednosti radova smo uzeli iz Priloga 2, 3, 4 i 5 Ugovora o projektovanju i izgradnji autoputa Bar - Boljare, dionica Smokovac - Uvač - Mateševo, dok smo iznos za elektrifikaciju autoputa preuzeli sa portala javnih nabavki, gdje je Monteput i objavio tender.

Dodatni i naknadni radovi

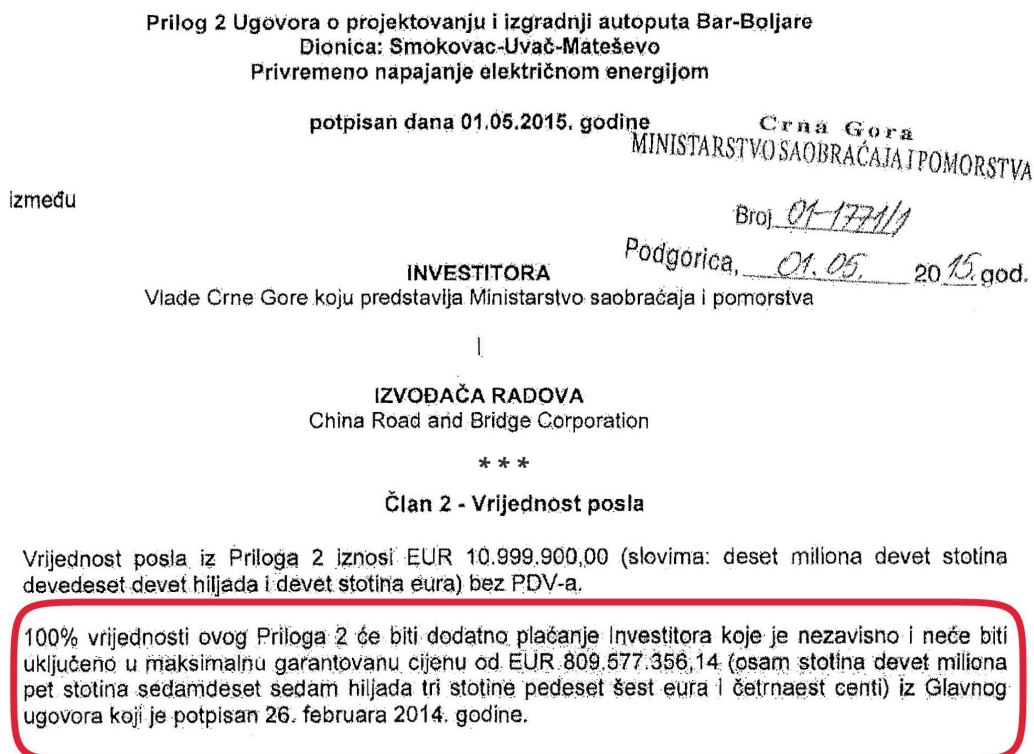
DODATNI I NAKNADNI RADOVI KOJE SPROVODI CRBC

Vlada Crne Gore je sa kineskom kompanijom CRBC dogovorila dodatne i naknadne radove vrijedne preko 60 miliona eura.

Ti radovi su precizirani prilogima Ugovora o projektovanju i izgradnji autoputa. Prilog 1 nije dostupan javnosti [29], a preostala četiri priloga su detaljnije opisana u nastavku.

Prilog 2: Dodatni radovi - privremeno napajanje električnom energijom

U maju 2015. godine Vlada je potpisala Prilog 2 Ugovora o projektovanju i izgradnji autoputa sa CRBC, kojim je predviđeno da kineska kompanija sprovede **dodatne radove na privremenom napajanju električnom energijom za potrebe izgradnje autoputa u vrijednosti od oko 11 miliona eura** (slika 5).

Slika 5: član 2 Priloga 2 Ugovora o projektovanju. Izvor: Ministarstvo saobraćaj i pomorstva

Nesporno su u pitanju radovi koji nisu bili predviđeni ugovorom, jer je u Prilogu navedeno da taj iznos predstavlja "dodatno plaćanje investitora koje je nezavisno i neće biti uključeno u maksimalnu garantovanu cijenu od EUR 809,577,356,14...".

[29] MANS je na osnovu Zakona o slobodnom pristupu informacijama uputio zahtjeve 19/129640 i 19/129641 (od 17.10.2019.). Prvi prilog Ugovora nam nije dostavilo ni Ministarstvo saobraćaja, a ni Monteput, a nije dostupan ni na sajtu Vlade, za razliku od drugih Priloga koji su objavljeni u okviru materijala sa sjednica Vlade.

Dodatni i naknadni radovi

Prilog 3: Naknadni radovi - prva faza petlje Smokovac

Prilog 3 Ugovora je vezan za izgradnju **prve faze petlje Smokovac** [30] i vrijednost predviđenih radova je oko 30 miliona eura. Prema tom Prilogu, ovi radovi predstavljaju naknadne radove i ulaze u projektovanje povećanja od 10% za nepredvidive i naknadne radove (slika 6).

Naime, u Prilogu 3 se navodi da se ugovoreni iznos "smatra dijelom Okvirne sume definisane p.kl. 19.9. Ugovora, koja iznosi 10% ugovorene cijene iz osnovnog ugovora o projektovanju i izgradnji."

Predlog Priloga 3

Ugovora o projektovanju i izgradnji dionice Smokovac-Mateševo autoputa Bar-Boljare br. 01-827/1 od 26.02.2014. PETLJA SMOKOVAC, I FAZA

Detaljnim prostornim planom autoputa Bar – Boljare (2008.) definisana je etapna realizacija projekta autoputa Bar-Boljare, i to:

- I faza: Smokovac-Mateševo,
- II faza: Mateševo-Andrijevicica i Smokovac-Tološi-Farmacija (obilaznica oko Podgorice),
- III faza: Andrijevicica – Boljare,
- IV faza: Podgorica – Đurmani.

Dionica Smokovac - Mateševo definisana je kao I etapa realizacije projekta autoputa Bar-Boljare. U Idejnom projektu za ovu dionicu koji je rađen na osnovu Detaljnog prostornog plana autoputa Bar–Boljare i Idejnog rješenja ove dionice, definisan je početak dionice Smokovac-Mateševo od stacionaže 0+000km iza petlje Smokovac, tako da petlja Smokovac, koja predstavlja kompleksnu vezu dva autoputa, Bar Boljare i Jadransko Jonskog autoputa koji još nije u potpunosti definisan i magistralnog puta M2, nije bila sastavni dio Idejnog projekta.

I faza petlje Smokovac ne predviđa izgradnju čitave petlje Smokovac već samo izgradnju priključka na ugovorenu prioritetnu dionicu Smokovac - Mateševo autoputa Bar-Boljare. Pristup dionici autoputa koja se realizuje od magistralnog puta M2, biće saobraćajnica dužine oko 1,5 km, kao I faza ukupnog projektnog rješenja petlje Smokovac, koja će ostati konačno rješenje i u kasnijim fazama realizacije autoputa Bar-Boljare kroz naredne dionice, i za ovu dužinu od 1,5 km se uvećava dužina dionice Smokovac-Mateševo.

U skladu sa procedurom utvrđenom u Ugovoru o projektovanju i izgradnji autoputa Bar-Boljare, dionica Smokovac-Mateševo, po zahtjevu Inženjera kompanija China Road and Bridge Corporation (CRBC) je dostavila 17.03.2019. godine korigovani Predlog - ponudu za izvođenje radva na I fazi petlje Smokovac.

Inženjer (Nadzorni organ) je, nakon pregleda, u ugovornoj proceduri odobrio navedeni Predlog - ponudu Izvođača. Upravljač projektom - "Monteput" d.o.o. Podgorica, Poslovna jedinica za upravljanje projektom izgradnje autoputa Bar-Boljare je dao predlog Ministarstvu saobraćaja i pomorstva od 25.04.2019. godine, za prihvatanje Predloga - ponude Izvođača i zaključivanje Priloga 3 - Naknadni radovi na petlji Smokovac - I faza.

Vrijednost Naknadnih radova iz Predloga Priloga 3 je 30.456.569,00 eura, koji iznos se smatra dijelom Okvirne sume definisane p.kl. 13.9 Ugovora, koja iznosi 10% ugovorene cijene iz osnovnog Ugovora o projektovanju i izgradnji. Rok za završetak radova Ugovora o projektovanju i izgradnji produžen je Predlogom Priloga 3 do 30. septembra 2020. godine.

Slika 6: Prilog 3 Ugovora o projektovanju. Izvor: Generalni Sekretarijat Vlade Crne Gore [31]

[30] Radi se o izgradnji priključka na ugovorenu dionicu Smokovac - Mateševo i ostatak petlje će se izgraditi kada se krene sa radom na dionici Smokovac - Farmaci.

[31] Usvojen na 119. sjednici Vlade Crne Gore, 24.04.2019. http://www.gsv.gov.me/ResourceManager/FileDownload.aspx?rid=358182&rType=2&file=33_10_119_25_04_2019.pdf

Dodatni i naknadni radovi

Krajem 2017. godine, premijer Marković je saopštio da je CRBC obavezan da izgradi Petlju Smokovac, te da će ići pred međunarodnu komisiju i međunarodnu arbitražu ukoliko se oko toga ne dogovore:

“Ono što sasvim je nesporno da je ugovorena izrada projekta Petlje Smokovac, a postoje različita tumačenja da li iz ugovora proizilazi njihova obaveza i da izgrade Petlju Smokovac. Tu se CRBC ne slaže sa nama. On misli da to nije, mi mislimo da jeste”. [32]

Krajnji rezultat tih pregovora je da prva faza Petlje Smokovac predstavlja naknadne radove, vrijedne dodatnih 30 miliona eura, koji ulaze u moguće povećanje od 10 % predviđeno Ugovorom.

Prilog 4: Naknadni radovi - sistem za vodosnabdijevanje autoputa

U Prilogu 4 je predviđena izgradnja sistema vodosnabdijevanja vrijedna preko 14 miliona eura koji se takođe smatraju naknadnim radovima (slika 7).

Premijer Marković je naveo da je motiv za izgradnju ovog sistema da se obezbijede uslovi za vodosnabdijevanje lokalnog stanovništva i buduće razvojne potrebe, a nije riječ o propustu u planiranju. [33]

Predlog Priloga 4

Ugovora o projektovanju i izgradnji dionice Smokovac-Mateševo autoputa Bar-Boljare br. 01-827/1 od 26.02.2014. SISTEM ZA VODOSNABDIJEVANJE

U skladu sa procedurom utvrđenom u Ugovoru o projektovanju i izgradnji autoputa Bar-Boljare (dionica Smokovac-Mateševo), na zahtjev Inženjera (Nadzornog organa), kompanija China Road and Bridge Corporation (CRBC) je dostavila Predlog - ponudu dopisom br. RB-BBH/1034/CD od 01. aprila 2019. godine, kao i dodatnu dokumentaciju i pojašnjenja koja su navedena u dopisu br. RB-BBH/1339/CD od 21. aprila 2019. godine, za radove na izgradnji sistema za vodosnabdijevanje autoputa Bar-Boljare (dionica Smokovac-Mateševo), što sve predstavlja Predlog - ponudu za Prilog 4 - Naknadni radovi.

Inženjer (Nadzorni organ) je, nakon pregleda, u ugovornoj proceduri odobrio navedeni Predlog - ponudu Izvođača i savjetovao Strane da nastave proceduru sa potpisivanjem Priloga 4 za Glavni Ugovor, pri čemu:

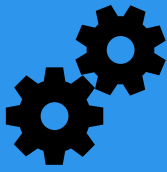
1. Vrijednost Naknadnih radova na projektu vodosnabdijevanja iz predloga Priloga 4 iznosi 14.203.431,00 eura (bez PDV-a), koji iznos se smatra dijelom Okvirne sume definisane p.kl. 13.9 Ugovora, koja iznosi 10% ugovorene cijene iz osnovnog Ugovora o projektovanju i izgradnji.

Slika 7: Prilog 4 Ugovora o projektovanju. Izvor: Generalni Sekretarijat Vlade Crne Gore [34]

[32] Intervju premijera Markovića Radiju Crne Gore, 03.10.2017., <https://www.youtube.com/watch?v=3tMp87D3eKw> Izjava se nalazi na 50:45.

[33] Odgovor na pitanje poslanika Ervina Ibrahimovića, datum 20.03.2019., <http://zakoni.skupstina.me/zakoni/web/dokumenta/sjednice-skupstine/186/2670-...pdf> strana 6,

[34] Usvojen na 120. sjednici Vlade Crne Gore, 09.05.2019. <http://www.gov.me/ResourceManager/FileDownload.aspx?rid=358874&rType=2>

Dodatni i naknadni radovi

Prilog 5: Naknadni radovi - prva faza trajnog napajanja električnom energijom

Radovi na trajnom napajanju električnom energijom se odvijaju u dvije faze [35], a prvu sprovodi CRBC, shodno Prilogu 5 Ugovora po cijeni od 4,8 miliona eura. Tim dokumentom je definisano da su u pitanju naknadni radovi koji se smatraju dijelom Okvirne sume iz Ugovora, koja iznosi 10% ugovorene cijene (slika 8).

PREDLOG PRILOGA 5

Ugovora o projektovanju i izgradnji dionice Smokovac-Mateševo autoputa Bar-Boljare br. 01-827/1 od 26.02.2014.

**TRAJNO NAPAJSANJE ELEKTRIČNOM ENERGIJOM
POSTAVLJANJE KABLOVSKE KANALIZACIJE NA OTVORENOJ TRASI I MOSTU
MORAČICA**

U skladu sa procedurom utvrđenom u Ugovoru o projektovanju i izgradnji autoputa Bar-Boljare (dionica Smokovac-Mateševo), na zahtjev Inženjera (Nadzornog organa), kompanija China Road and Bridge Corporation (CRBC) je dostavila Predlog - ponudu dopisom br. RB-BBH/881/CD od 21. marta 2019. godine, kao i dodatnu dokumentaciju i pojašnjenja koja su navedena u dopisu br. RB-BBH/1727/CD od 20. maja 2019. godine, za radove na izgradnji trajnog napajanja električnom energijom (postavljanje kablovske kanalizacije na otvorenoj trasi i mostu Moračica) autoputa Bar-Boljare (dionica Smokovac-Mateševo), što sve predstavlja Predlog - ponudu za Prilog 5 - Naknadni radovi.

Inženjer (Nadzorni organ) je, nakon pregleda, u ugovornoj proceduri odobrio navedeni Predlog - ponudu Izvođača i savjetovao Strane da nastave proceduru sa potpisivanjem Priloga 5 za Glavni Ugovor, pri čemu:

1. Vrijednost Naknadnih radova za trajno napajanje električnom energijom (postavljanje kablovske kanalizacije na otvorenoj trasi i mostu Moračica) iz predloga Priloga 5 iznosi 4.830.000,00 eura (bez PDV-a), koji iznos se smatra dijelom Okvirne sume definisane p. kl. 13.9 Ugovora, koja iznosi 10% ugovorene cijene iz osnovnog Ugovora o projektovanju i izgradnji.
2. Gantogram Programa radova Izvođača, Inženjer ocijenjuje kao opravdan i potkrijepljen u cjelosti od strane Izvođača. Inženjer je potvrdio da vremenski uticaj predmetnih Radova nema direktne implikacije na novi Rok za završetak ukupnih radova, pa vrijeme za završetak radova ostaje nepromijenjeno do 30. septembra 2020. godine.

Slika 8: Prilog 5 Ugovora o projektovanju. Izvor: Generalni Sekretarijat Vlade Crne Gore [36]

[35] Prvo je potrebno postaviti zaštitnu kanalizaciju (cijevi za kablove), a druga faza podrazumijeva izgradnju dalekovoda, odnosno samu elektrifikaciju autoputa.

[36] Usvojen na 122. sjednici Vlade Crne Gore, 23.05.2019. http://www.gov.me/ResourceManager/FileDownload.aspx?rid=361433&rType=2&file=57_1_122_23_05_2019.pdf

Dodatni i naknadni radovi

DODATNI RADOVI KOJE SPROVODE CRNOGORSKE KOMPANIJE

Vlada Crne Gore je odlučila da o trošku države budu izvedeni dodatni radovi na sistemu napajanja autoputa električnom energijom u vrijednosti od skoro 40 miliona eura. Te poslove su dobile crnogorske kompanije koje su se jedine prijavile na ponovljenom tenderu. Novac za finansiranje je obezbijeden iz državnog kredita čiji detalji su proglašeni poslovnom tajnom.

Za drugu fazu izgradnje sistema trajnog napajanja električnom energijom autoputa Bar - Boljare, Vlada je zadužila kompaniju "Monteput doo Podgorica" i u planu rada za 2019. godinu predvidjela zaduženje u visini od 31,6 miliona eura. [37]

Međutim, kasnije je došlo do promjene plana, jer u ovaj iznos nije uključen PDV, a s obzirom da "Monteput" nije definisan kao izvođač ili podizvođač radova na autoputu ne može da bude oslobođen plaćanja PDV – a [38], pa se došlo do iznosa od 38,2 miliona eura. [39]

"Monteput" je 17. juna 2019. godine objavio tender na koji su se javili "Novi Volvox doo Podgorica" i "Electro team doo Budva". Te ponude su ocijenjene kao neispravne, pa je tender ponovljen 23. avgusta 2019. godine. I na taj tender su se javile iste kompanije, a drugih ponuđača nije bilo, pa su one odabrane za izvođače radova. **Njihova ukupna ponuda je bila za oko 20 hiljada eura niža od zaduženja Monteputa za ovu potrebu.**

Za finansiranje ovih radova Monteput je obezbijedio sredstva iz kredita državnog Investiciono-razvojnog fonda (IRF), koji je uzeo krajem maja 2019. godine. [40]

Informacije o kamatnoj stopi, ročnosti i drugim uslovima tog kredita nisu dostupne javnosti, jer je Monteput proglasio poslovnom tajnom Ugovor koji je sklopio sa IRF-om (slika 9).

U rješenju kojim odbija naš zahtjev za informacijama Monteput ni jednom riječju nije obrazložio zbog čega su podaci o međusobnom poslovanju dvije državne kompanije, Monteputa i IRF-a, proglašeni poslovnom tajnom, odnosno ko bi mogao da pretrpi bilo kakvu štetu od objavljivanja te informacije.

[37] Plan rada za 2019. godinu i izvještaj za 2018. godinu, usvojen na 109. sjednici Vlade Crne Gore 14.02.2019.

[38] Član 16 Zakona o autoputu Bar Boljare (S.I. Crne Gore 52/14) Porez na dodatnu vrijednost plaća se po stopi od 0% na promet proizvoda i usluga namijenjenih za izgradnju autoputa koje realizuje izvođač radova, ili se ta realizacija realizuje za račun izvođača radova na izgradnji autoputa.

[39] Vijesti: Struja za auto put koštaće još sedam miliona,

<https://www.vijesti.me/vijesti/ekonomija/struja-za-auto-put-kostace-jos-sedam-miliona>, 09.05.2019., posjećeno: 06.12.2019.

[40] MINA-Business: "Na tender dostavljene dvije ponude", septembar 17, 2019., <https://www.mina.news/minabusiness/na-tender-dostavljene-dvije-ponude/>, posjećeno: 02.12.2019.

Dodatni i naknadni radovi

Monteput d.o.o.

Broj. 3609
Podgorica, 12.06.2019

Monteput d.o.o. Podgorica, na osnovu člana 30 Zakona o slobodnom pristupu informacijama ("Službeni list CG" broj 44/12 i 30/17), rješavajući po zahtjevu za pristup informacijama Mreže za afirmaciju nevladinog sektora od 04.06.2019. godine, donosi

RJEŠENJE

1. **ODBIJA SE** zahtjev za slobodan pristup informacijama, podnijet Monteputu dana 04.06.2019. godine, elektronskim putem, na osnovu kojeg je zahtijevana kopija ugovora o kreditu sa Investiciono-razvojnim fondom, za izgradnju Sistema trajnog napajanja električnom energijom autoputa Bar-Boljare, dionica Smokovac-Mateševa, primjenom člana 29 stav 1 tačka 3 Zakona o slobodnom pristupu informacijama, obzirom da je traženi dokument označen stepenom tajnosti i predstavlja poslovnu tajnu u smislu važećih propisa.
2. Troškova postupka nije bilo.

Obrazloženje

Mreža za afirmaciju nevladinog sektora MANS podnijela je dana 04.06.2019. godine zahtjev za slobodan pristup informacijama, kojim je zahtijevano dostavljanje kopije ugovora o kreditu sa Investiciono-razvojnim fondom, za izgradnju sistema trajnog napajanja električnom energijom autoputa Bar-Boljare, dionica Smokovac-Mateševa.

Razmatrajući predmetni zahtjev, Društvo je zaključilo da nije moguće ostvariti pristup traženom dokumentu, obzirom da isti predstavlja poslovnu tajnu, u smislu člana 14 stav 1 tačka 6 Zakona o slobodnom pristupu informacijama, da je isti označen stepenom tajnosti, te da se d.o.o. Monteput, kao ugovorna strana, obavezalo na zaštitu i čuvanje tajnosti podataka navedenog dokumenta.

Odredbama člana 29 stav 1 tačka 3 Zakona o slobodnom pristupu informacijama definisano je pravo organa vlasti da odbije zahtjev za slobodan pristup informacijama, ukoliko postoji razlog za ograničavanje pristupa informaciji, prepoznat u članu 14 istog Zakona.

Troškova postupka nije bilo.

Na osnovu navedenog, odlučeno je kao u dispozitivu rješenja.

Pravna pouka: Protiv ovog rješenja dopuštena je žalba Agenciji za zaštitu ličnih podataka i slobodan pristup informacijama, u roku od 15 dana od dana prijema ovog rješenja, a preko ovog organa.

Ovlašćeno lice za vođenje postupka

Aida Čekić

Izvršni direktor

Jonuz Mujević

Slika 9: Odgovor Monteputa o kreditu sa IRF

Na kraju, vrijednost dodatnih radova će biti uvećana za troškove izgradnje prikjučnih puteva na Veruši i Mateševu, čiji troškovi su nezvanično procijenjeni na oko pet miliona eura. [41]

[41] Dnevni list Dan je objavio da bi po mišljenju građevinskih stručnjaka izgradnja ovih puteva trebala da košta oko 5 miliona eura. Dan: Zaboravili i priključne puteve za petlje na Veruši i Mateševu, 25.09.2019. <https://www.dan.co.me/?nivo=3&rubrika=Vijest%20dana&datum=2018-09-25&clanak=664334>, posjećeno: 25. oktobra 2019.

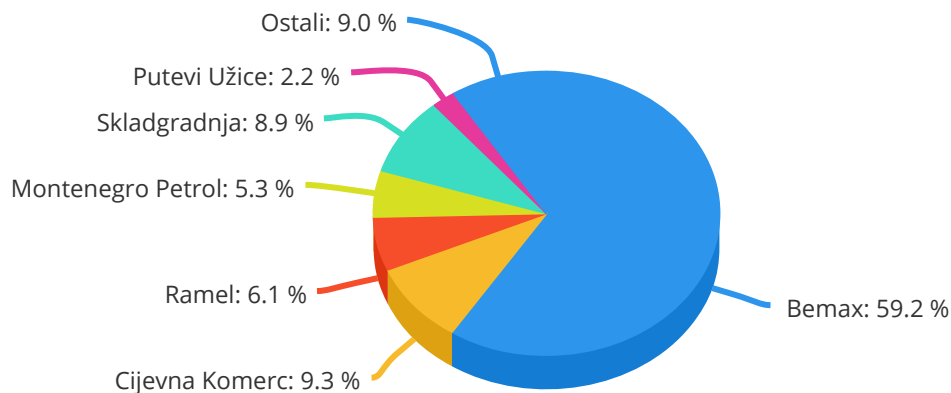

Podizvođači

Kada su Kinezi i Vlada Crne Gore potpisali ugovor o projektovanju i izgradnji autoputa Bar - Boljare, dionica Smokovac Mateševo, "CRBC" se obavezao da će makar trećinu radova prepustiti podizvođačima. [42] Kako je prvobitna vrijednost ove dionice bila procijenjena na oko 810 miliona eura, podizvođači su trebali da dobiju najmanje oko 240 miliona eura.

Međutim, po podacima dobijenim preko slobodnog pristupa informacijama **podizvođači su ugovorili sa izvođačem radove u visini od približno 400 miliona eura ili skoro polovinu ukupne vrijednosti ove dionice [43] (Grafik 6).**

Iznosi ugovorenih poslova podizvođača

Grafik 6: Vrijednost ugovorenih poslova podizvođača na autoputu, dionica Smokovac Mateševo, Izvor: Monteput

Najveći dio je dobio "Bemax" i to blizu 237 miliona eura, odnosno, više nego svi drugi podizvođači zajedno. Sledeća je "Cijevna Komercc" koja je ugovorila radove u visini od oko 37 miliona eura. Nakon njih slijedi "Skladgradnja" sa približno 36 miliona eura i "Ramel" sa oko 25 miliona eura, dok je "Montenegro Petrol" ugovorio poslove od preko 20 miliona eura, a "Putevi a.d. Užice" nepunih 9 miliona eura.

[42] Ugovor o projektovanju i izgradnji autoputa Bar - Boljare, dionica Smokovac - Mateševo, podklauzula 4.4

[43] Sve iznose koje smo naveli o ugovorenim poslovima podizvođača smo izvukli iz apstrakata ugovora koje je CRBC zaključio sa podizvođačima. MANS je na osnovu Zakona o slobodnom pristupu informacijama dobio kopije ovih apstrakata od državne kompanije "Monteput". Brojevi zahtjeva: 18/123299-123303 (od 19.06.2018.), 18/117998-118007 (od 26.01.2018.), 18/117947-117952 (29.01.2018.), 17/116457-116461, 17/116452-116456, 17/116412-116416, 17/116489-116493, 17/116467-116471, 17/116422-116426 (od 21.12.2017.), 17/116592-116601, 17/116532-116541 (od 15.01.2018.), 17/116567-116576 (od 25.12.2017.), 18/124055-124059 (od 07.08.2018.), 18/118379-118383 (od 26.02.2018.), 18/120141, 18/120162-120163 (od 26.03.2018.), 18/121436-121440 (od 19.04.2018.), 18/122084-122086 (od 18.05.2018.), 18/125302-125306 (od 19.11.2018.), 18/124755-124759, 18/124742-124746 (od 19.10.2018.), 18/125760-125764 (od 10.01.2019.), 19/125830-125834 (od 30.01.2019.), 19/126274-126278 (18.02.2019.), 19/127501-127505 (od 04.04.2019.), 19/128908 (od 07.08.2019.).

Podizvođači

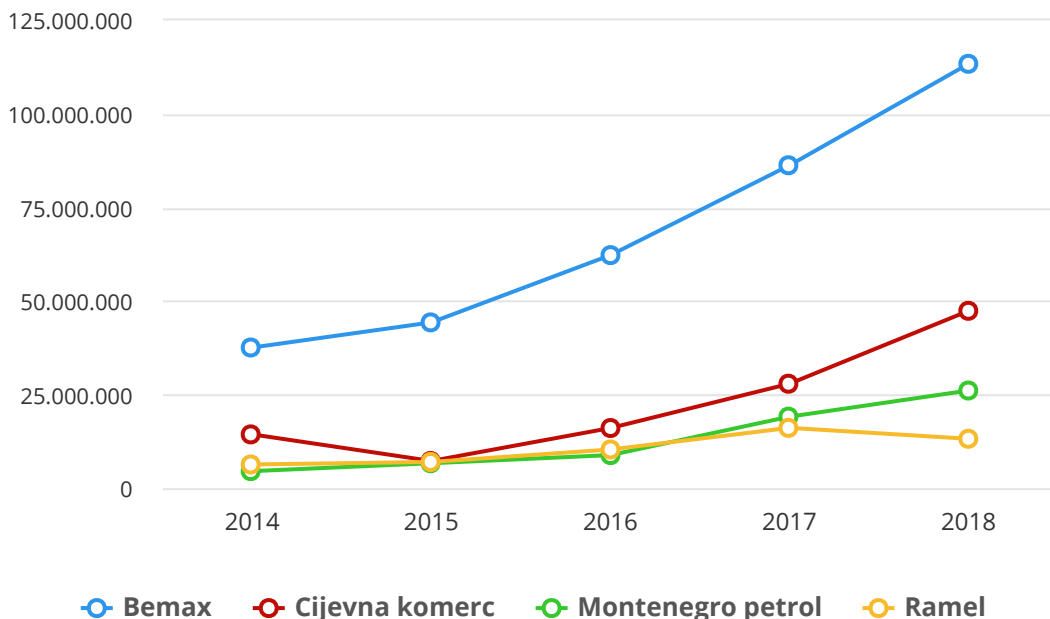
PRIHODI NAJVEĆIH PODIZVOĐAČA

Prema finansijskim izvještajima najvećih podizvođača, u toku izgradnje autoputa skok njihovih poslovnih prihoda je bio više nego impresivan (grafik 7).

U prošloj godini "Montenegro Petrol" je imao čak pet puta veće prihode nego u 2014., "Bemax" i "Cijevna komerc" su utrostručili prihode, a "Ramel" ih je udvostručio. [44]

Međutim, nije moguće utvrditi koliki dio njihovih prihoda dolazi od autoputa, a koliko od drugih poslova. CRBC u svojim izvještajima nema takvu vrstu podataka, a podizvođači nisu obavezni da prave bilanse na osnovu posebnih projekata.

Poslovni prihodi podizvođača

Grafik 7: Poslovni prihod (u eurima) najvećih podizvođača od 2014 - te godine do 2018 - te.
Izvor: Godišnji revizorski i finansijski izvještaji kompanije Bemax, Poreska uprava

Samo u revizorskim izvještajima podizvođača "Montenegro petrol" i "Ramel" se nalaze detaljniji podaci. [45] Od 2016. do kraja 2018. godine "Ramel" je od ovog projekta prihodovao nešto manje od 9 miliona eura. U 2017. i 2018. godini "Montenegro petrol" je ukupno prihodovao oko 22 miliona eura. Za Bemax kao, najvećeg podizvođača nije moguće pronaći ovakvu vrstu podataka, dok kod ostalih podizvođača ne postoje revizorski izvještaji.

[44] "Skladgradnja" je kompanija koja je ugovorila poslove na autoputu u vrijednosti od skoro 36 miliona eura, ali je ipak za ovo vrijeme prijavila tek nešto više od pola miliona eura poslovnih prihoda. Na Taxis portalu ne postoje izvještaji ove kompanije za 2018. godinu, a na zahtjev MANS - a Poreskoj upravi da nam dostavi finansijske izvještaje ove kompanije za 2018 - tu godinu, dobili smo odgovor da Skladgradnja nije dostavila finansijske izvještaje. Ako uzmemo u obzir i istraživanje MANS - a objavljenog u dnevnom listu "Dan" možemo dovesti u pitanje dalji rad ove firme na dionici Smokovac - Mateševo.

Dan: Optuženima za malverzacije Vlada dala posao od 42 miliona eura, datum: 27.11.2018. (<https://www.dan.co.me/?nivo=3&rubrika=Vijest%20dana&clanak=672881&datum=2018-11-27>), posjećeno: 01.10.2019.

[45] MANS je po osnovu Zakona o slobodnom pristupu informacijama tražio revizorske izvještaje ove dvije kompanije od Poreske uprave. Brojevi zahtjeva su 19/128110 (od 17.07.2019.) i 19/128128 (od 04.06.2019.).

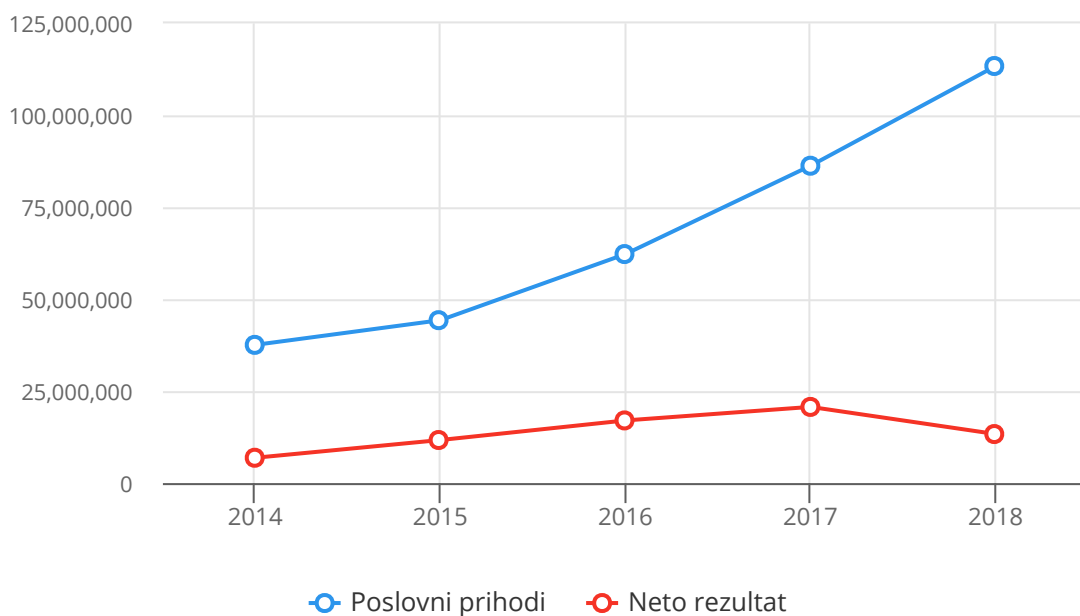
Podizvođači

STUDIJA SLUČAJA: "BEMAX"

Za četiri godine "Bemax" je utrostručio svoje poslovne prihode i prijavio skoro duplo veću dobit. U 2014. godini je ostvario poslovne prihode od oko 38 miliona, a u 2018. godini ostvaruje čak oko 113 miliona eura. [46] Neto rezultat se uvećao tek 93%, sa oko 7 miliona u 2014., na više od 13 miliona eura u 2018. godini. Na grafiku 8 smo i prikazali razliku u trendu između poslovnih prihoda i neto rezultata.

Dinamika rasta ovih poslovnih prihoda se poklapa sa dinamikom radova na autoputu. Naime, u 2014. godini je potpisan ugovor Vlade i CRBC-ja, ali je tek u 2015. počela gradnja, pa su u toj godini podizvođači potpisali prve ugovore sa izvođačem radova. Većina ugovora i aneksa između izvođača i podizvođača je potpisana u 2015., 2016. i 2017. godini.

Poslovni prihodi i Neto rezultat

Grafik 8: Trend poslovnih prihoda i neto dobiti (u eurima) najvećeg podizvođača na autoputu od 2014 - te do 2018 - te.
Izvor: Godišnji revizorski i finansijski izvještaji Bemax doo, Poreska uprava (Taxis portal)

U prošloj godini prihodi "Bemaxa" bilježe veliki rast, ali je neto dobit bila manja nego u 2017. (tabela 3), jer je došlo do značajnog povećanja rashoda. Odnosno, poslovni prihodi su skočili za oko 27 miliona eura, a poslovni rashodi porasli su za skoro 34 miliona. Zbog toga je **u 2018. godini "Bemax" platio za trećinu manji porez na dobit nego u 2017. godini.** [47]

Godina	2014	2015	2016	2017	2018
Porez na dobit	689,111	1,171,828	1,737,905	2,297,831	1,666,124

Tabela 3: Porez na dobit po godinama, izražen u eurima.
Izvor: Godišnji revizorski izvještaji i finansijski izvještaji Bemax doo, Poreska uprava

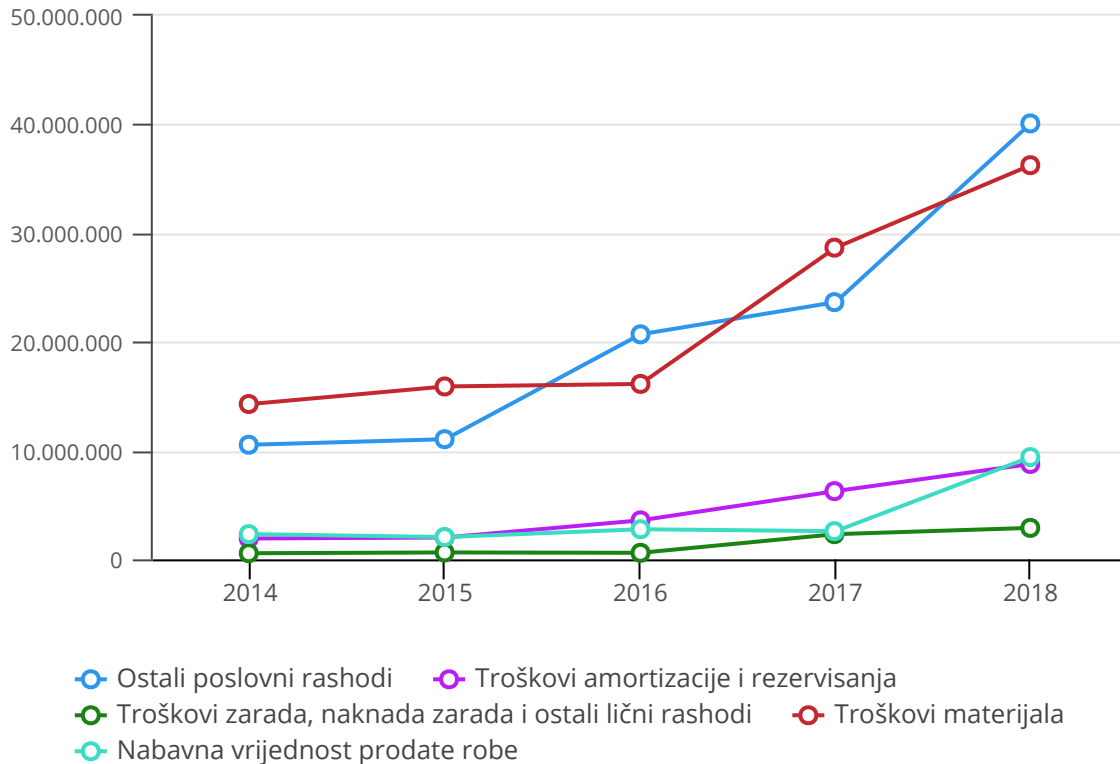
[46] Podatke o poslovnim prihodima smo preuzeli iz finansijskih izvještaja navedenih podizvođača koji su objavljeni na <https://eprijava.tax.gov.me/TaxisPortal>

[47] Porez na dobit u Crnoj Gori u ovom periodu se nije mijenjao i iznosio je 9%.

Podizvođači

Poslovni rashodi - Bemax d.o.o.

Grafik 9: Prikaz kretanja pojedinačnih poslovnih rashoda.
Izvor: Finansijski izvještaji kompanije Bemax doo, sajt Poreske uprave

Najznačajniji rast je primijetan u kategoriji ostalih poslovnih rashoda, sa oko 24 miliona u 2017. do 40 miliona eura u 2018. godini. Od toga čak 21 milion eura čine troškovi usluga na gradilištima, odnosno podizvođači koje "Bemax" angažuje na tekućim projektima, a troškovi u toj kategoriji su porasli za 10 miliona eura u odnosu na 2017. godinu (grafik 9).

Troškovi zakupnina su porasli preko četiri miliona eura, na oko 13 miliona. Prema podacima iz revizorskog izvještaja ovi troškovi prije svega podrazumjevaju zakup građevinske opreme, mašina i vozila. U izvještaju menadžmenta o radu ove kompanije se navodi da se potrebna oprema za izvođenje građevinskih radova iznajmljuje od "Genex.me" doo. [48]

Dakle, u toku 2018. godine "Bemax" je 34 miliona eura prebacio drugim kompanijama koje su izvodile radove za njegov račun ili mu iznajmljivale mašine.

Lako je uočljiv i rast troškova materijala, koji su u 2018. bili na nivou od oko 36 miliona eura, odnosno, za preko 7 miliona eura veći nego u 2017. godini. Najdominantniji su troškovi osnovnog materijala koji su u 2018. iznosili oko 27 miliona eura, odnosno, povećali su se u odnosu na prethodnu godinu za preko 5 miliona eura. U okviru troškova materijala je izraženo i učešće troškova goriva i nafte, pošto je za ovu namjenu u 2018. izdvojeno preko 8 miliona eura, odnosno oko 2 miliona eura više nego u 2017. godini.

Podaci iz finansijskih izvještaja pokazuju da je došlo do značajnog uvećanja nabavne vrijednosti prodate robe. Ova stavka u 2018. godini je iznosila oko 9,4 miliona eura i bila je 6,8 miliona eura veća nego u prethodnoj kada je iznosila 2,6 miliona eura. Međutim, istovremeno su porasli i prihodi od prodaje proizvoda i robe i to za 9,5 miliona eura (slika 10).

Podizvođači

5. PRIHODI OD PRODAJE

	Iznosi u EUR	
	Godina koja se završava 31. decembra	
	2018.	2017.
Prihodi od prodaje proizvoda i robe		
- prodaja stanova	13.550.871	4.219.287
- prodaja betona	2.708.274	2.752.489
- prodaja materijala	323.705	30.876
	<u>16.582.850</u>	<u>7.002.652</u>

Slika 10: Prihodi od prodaje proizvoda i usluga kompanije Bemax u 2018. i 2017. godini.
Izvor: Revizorski izvještaj Bemax doo za 2018. godinu. (Poreska uprava)

Odnosno u 2018. godini "Bemax" je povećao prodaju stanova, dakle poslove koji nemaju veza sa autoputem, za preko 9 miliona eura i da ima dominantno učešće u ukupnim prihodima od prodaje. To dovodi do zaključka da su stanovi imali i najveće učešće u nabavnoj vrijednosti prodane robe odnosno da se taj dio povećanja troškova ne odnosi na izgradnju autoputa.

Usled povećanja poslovne aktivnosti, došlo je i do uvećanja u stalnoj imovini kompanije Bemax doo. Samim tim je očekivano i da dođe do povećanja u amortizaciji. Ukupan iznos za troškove amortizacije i rezervisanja je u 2018. iznosio oko 8,8 miliona eura, i veći je za oko 2,5 miliona eura nego u 2017. godini. Od svih troškova kod amortizacije i rezervisanja, rezervisanja za obnavljanje prirodnih bogatstava imaju najmanje učešće, jer je za ovu namjenu u 2018. izvršeno rezervisanje u visini od oko 6,5 hiljada eura, dok je u 2017. godini rezervisano oko 4,4 hiljada eura.

U revizorskom izvještaju ove kompanije za 2018. godinu, smo pronašli podatak da je Bemax u 2018. imao trošak zarada, naknada zarada i ostalih ličnih rashoda [49] od nešto manje od 2,9 miliona eura, dok je po ovom osnovu u 2017. godini izdvojeno oko 2,3 miliona eura.

Bemax je u 2018. godini uspio da ostvari oko 113 miliona poslovnih prihoda sa ukupnim troškovima za radnike u visini od oko 2,9 miliona eura. Iako je te godine "Bemax" bio podizvođač za većinu radova na autoputu koje su dobile domaće kompanije, imao oko 270 zaposlenih i to 189 svojih radnika i dodatnih 80 koje je angažovao preko agencije. Troškovi za dodatne radnike nisu poznati.

Prije početka gradnje autoputa (2014. godina) Bemax je imao u prosjeku 115 zaposlenih [50] i do kraja 2018. godine se taj broj povećao za 74 radnika [51], dok su se za isti period poslovni prihodi utrostručili, odnosno povećali za čak 76 miliona eura.

Dakle, ili je "Bemax" angažovao druge kompanije da umjesto njega sprovede veći dio njegovih podizvođačkih radova na autoputu, uzimajući za sebe dio profita, ili ta kompanija nije prijavila sve svoje zaposlene.

[49] u ovu stavku ulaze neto zarade sa doprinosima na teret zaposlenog i poslodavca, naknade po ugovoru o djelu i smještaj i ishrana na službenom putu

[50] MANS nije u posjedu izvještaja menadžmenta firme Bemax za ovu godinu, pa nemamo informaciju o broju radnika koje su im ustupile agencije za ustupanje radnika u toj godini.

[51] Statistički aneks za 2018. godinu firme Bemax doo, sajt Poreske uprave.

Subvencije

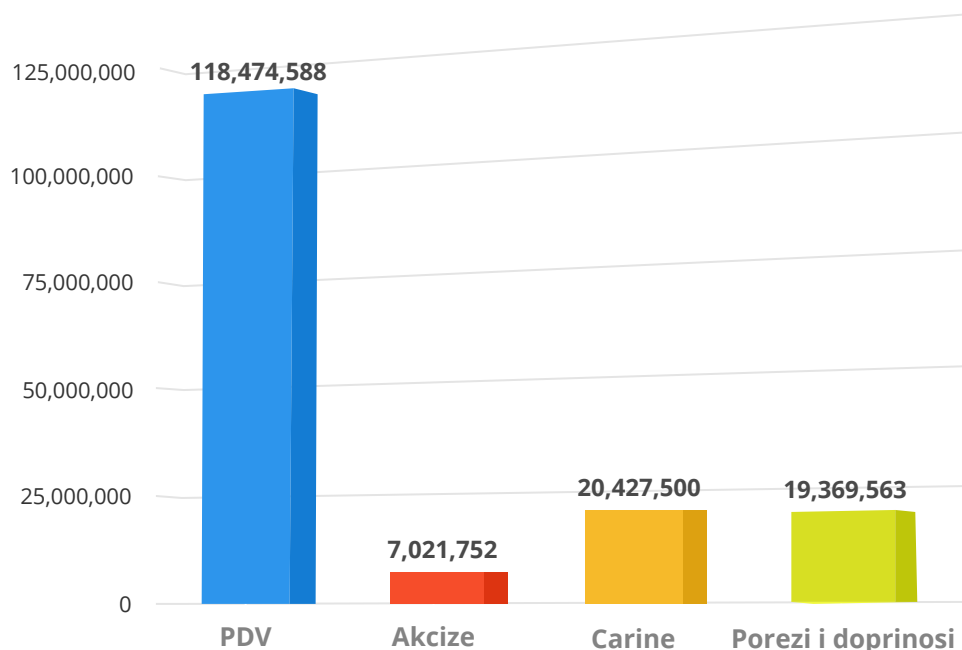
Izvođač radova na autoputu, kineska kompanija CRBC je oslobođena plaćanja: PDV - a, carine za uvoz građevinskog materijala, opreme i postrojenja, poreza i doprinosa za zaposlenja stranih lica, poreza na dobit, kao i naknade za eksploataciju kamenoloma, odnosno korišćenje tehničko-građevinskog kamena. [52] Iz Vlade su naveli da se na taj način smanjuje cijena izgradnje ove dionice autoputa, a time i kredit, odnosno kamate.

Međutim, ne postoji jasan pregled iznosa tih subvencija, a državne institucije daju potpuno različite podatke.

Ukupne subvencije, od početka izgradnje autoputa do sredine 2019. godine, iznose preko 160 miliona eura i to ne uključujući vrijednost građevinskog kamena o kome uopšte nema podataka (grafik 10). Taj iznos ne uključuje poreze i doprinose na zarade koje se isplaćuju u Kini.

Zvanični podaci pokazuju da je ukupan iznos oslobođenja od plaćanja PDV - a bio preko 118 miliona, carinske subvencije iznosile su oko dvadeset miliona, a oslobođenje od plaćanja akciza oko sedam miliona. Neplaćeni porezi i doprinosi za strane radnike kojima se zarada isplaćuje u Crnoj Gori iznose preko 19 miliona.

Subvencije

Grafik 10: Iznosi subvencija na izgradnji autoputa.
Izvori: Poreska uprava i Uprava carina

[52] Zakon o autoputu Bar - Boljare, član 14, član 16, član 17, član 18, član 19 i član 21. Ugovor o projektovanju i izgradnji autoputa Bar - Boljare, dionica Smokovac - Uvač - Mateševo, podklauzula 1.15.

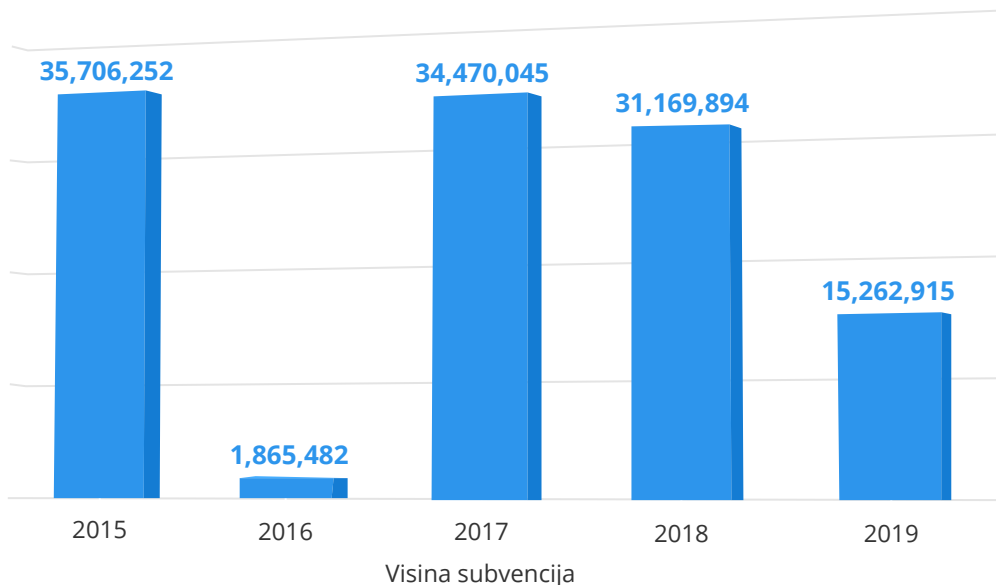
Subvencije

POREZ NA DODATU VRIJEDNOST

Izvođač radova na autoputu, kao i podizvođači, su oslobođeni plaćanja PDV - a. [53] Prema informacijama Poreske uprave [54] ukupan iznos PDV subvencije za izgradnju prve dionice autoputa, zaključno sa avgustom 2019. godine, iznosi oko 118 miliona eura.

Prema zvaničnim podacima, najveći iznos PDV subvencije je zabilježen u 2015 - toj godini, kada su iznosile oko 36 miliona eura, a najmanje sledeće godine kada su iznosile samo oko 2 miliona eura (grafik 11).

Nenaplaćeni PDV

Grafik 11: Oslobođenje od plaćanja carine izvođača radova i podizvođača po godinama, u eurima (zaključno sa avgustom 2019.). Izvor: Poreska uprava

Poreska uprava nam nije dostavila odvojene informacije o PDV subvenciji za CRBC i podizvođače radova, pa su na grafiku prikazani zbirni podaci.

[53] Zakon o autoputu Bar - Boljare (Sl. 52/14), član 16: Porez na dodatu vrijednost plaća se po stopi od 0% na promet proizvoda i usluga namijenjenih za izgradnju autoputa koje realizuje izvođač radova, ili se ta realizacija realizuje za račun izvođača radova na izgradnji autoputa.

[54] MANS je na osnovu Zakona o slobodnom pristupu informacijama tražio od Poreske uprave iznose oslobođenja PDV - a, po osnovu Zakona o autoputu. Brojevi MANS - a 18/124919-124922 (od 26.11.2018), 19/125768 (od 11.02.2019.), 19/127536-127537 (od 10.05.2019.), 19/127756 (od 24.06.2019.) i 19/128911 (09.09.2019.)

Subvencije

CARINE

Subvencije za carine su oko 20 miliona eura, ali tačan iznos nije poznat, pošto Uprava carina krije podatke ili dostavlja informacije potpuno različite od podataka koje su objavile druge institucije.

Od početka izgradnje autoputa, MANS je više puta pokušavao da dobije precizne podatke o oslobađanju izvođača radova od plaćanja carine.

Samo jednom, krajem 2016. godine, Uprava carina je objavila carinske deklaracije i kontrolne markice za autoput podnijete u drugom dijelu te godine. [55] Odmah nakon toga, ta institucija je promijenila praksu i iste te podatke proglasila službenom tajnom [56], navodeći da carinski obveznik na koga se odnose podaci nije dao odobrenje za objavljivanje podataka, kao i da ne postoji preovlađujući javni interes za njihovim objavljivanjem (slike 11 i 12).

MINISTARSTVO FINANSIJA
UPRAVA CARINA

03/03 Broj D-13440/9
VG

Podgorica, decembar 01 2016. godine

Uprava carina postupajući po zahtjevu NVO „MANS“ iz Podgorice broj 16/102691-102695 od 20.10.2016. godine, radi dostavljanja informacija, na osnovu člana 30 i člana 31 Zakona o slobodnom pristupu informacijama („Sl. List CG“ broj 44/12) donosi,

RJEŠENJE

Dozvoljava se NVO „MANS“ iz Podgorice pristup informacijama/dokumentima koje se nalaze u posjedu Uprave carina, a koje se odnose na dostavljanje kopije:

- svih zahtjeva za oslobađanje iz čl. 21 Zakona o autoputu Bar – Boljare koji su podnijeti Upravi carina u toku septembra 2016. godine;
- svih zahtjeva za oslobađanje iz čl. 21 Zakona o autoputu Bar – Boljare koji su podnijeti Upravi carina u toku avgusta 2016. godine;
- svih zahtjeva za oslobađanje iz čl. 21 Zakona o autoputu Bar – Boljare koji su podnijeti Upravi carina u toku jula 2016. godine;
- svih zahtjeva za oslobađanje iz čl. 21 Zakona o autoputu Bar – Boljare koji su podnijeti Upravi carina u toku juna 2016. godine;
- svih zahtjeva za oslobađanje iz čl. 21 Zakona o autoputu Bar – Boljare koji su podnijeti Upravi carina u toku maja 2016. godine;

Pristup traženim informacijama/dokumentima ostvariće se dostavom kopije istih na adresu podnosioca zahtjeva – Ul. Dalmatinska br. 188, Podgorica, nakon dostavljanja dokaza o uplati troškova postupka.

*Slika 11: Dozvoljeni pristup informacijama o uvozu.
Izvor: Uprava carina*

CRNA GORA
MINISTARSTVO FINANSIJA
UPRAVA CARINA

03/03 Broj: D-15047/2
VG

Podgorica, decembar 29 2017. god.

Uprava carina postupajući po zahtjevu NVO „MANS“ iz Podgorice broj 17/116432-116437 od 20.12.2017. godine, radi dostavljanja informacija, na osnovu člana 30 i člana 31 Zakona o slobodnom pristupu informacijama („Sl. list CG“ broj 44/12 i 30/17) donosi,

RJEŠENJE

Odbija se zahtjev za slobodan pristup informacijama NVO „MANS“ iz Podgorice, broj 17/116432-116437 od 20.12.2017. godine, koji se odnosi na dostavljanje kopije:

- svih zahtjeva za oslobađanje iz člana 21 Zakona o autoputu Bar – Boljare koji su podnijeti Upravi carina u toku januara 2017. godine;
- svih zahtjeva za oslobađanje iz člana 21 Zakona o autoputu Bar – Boljare koji su podnijeti Upravi carina u toku februara 2017. godine;
- svih zahtjeva za oslobađanje iz člana 21 Zakona o autoputu Bar – Boljare koji su podnijeti Upravi carina u toku marta 2017. godine;
- svih zahtjeva za oslobađanje iz člana 21 Zakona o autoputu Bar – Boljare koji su podnijeti Upravi carina u toku aprila 2017. godine;
- svih zahtjeva za oslobađanje iz člana 21 Zakona o autoputu Bar – Boljare koji su podnijeti Upravi carina u toku maja 2017. godine;
- svih zahtjeva za oslobađanje iz člana 21 Zakona o autoputu Bar – Boljare koji su podnijeti Upravi carina u toku juna 2017. godine;

Troškova postupka nije bilo.

*Slika 12: Odbijeni zahtjev za informacije o uvozu.
Izvor: Uprava carina*

Nakon toga smo pokušavali da dođemo do osnovnih statističkih podataka o subvencijama za carine, ali je Uprava carina uporno tvrdila da nema informacije koje smo tražili, odnosno navodili su da tražimo da nam sačine novu informaciju kojom oni ne raspolažu.

Međutim, u julu ove godine Uprava carina je dala podatke dnevnom listu “Dan” u kome je navedeno da je CRBC od početka radova oslobođen od plaćanja carina u iznosu od preko 20 miliona eura [57] (slika 13).

Kinezima oprostili 24 miliona carina i akciza

CRBC, kao glavni izvođač radova, od 2015. godine do sada je oslobođen plaćanja 24 miliona eura za carine na uvoz i akcize, od čega se 20,4 miliona odnosi na carinu, a 3,6 miliona na akcizu

Slika 13: Naslov u dnevnom listu “DAN” u kojem se navodi visina carinskog oslobađenja CRBC - ja

[55] Zahtjevi za slobodan pristup informacijama MANS-a upućeni Upravi carina, brojevi MANS-a 16/102691-102694. Kontrolne markice su tipski podaci o vrijednosti robe koja se oslobađa od plaćanja carine, dok carinske deklaracije sadrže podatke o vrijednosti robe koje se uvozi, dobavljačima i datumima uvoza.

[56] Zahtjevi MANS-a za slobodan pristup informacijama Upravi carina, brojevi MANS-a 17/116432-116437

[57] Dnevni list Dan, Kinezima oprostili 24 miliona <https://www.dan.co.me/?nivo=3&rubrika=Vijest%20dana&datum=2019-05-24&clanak=697388>, posjećeno: 29.09.2019.

Subvencije

Kada smo zatražili smo da nam ta institucija dostavi iste podatke koje je dala toj dnevnoj novini, dobili smo potpuno drugačiju informaciju da je CRBC oslobođen od plaćanja **nepunih dva miliona eura troškova carina** (slika 14).

CRNA GORA
UPRAVA CARINA

Podgorica, 01. 08. 2019.

03/03 Broj: D-8383/3

Podgorica, jul 31. 2019. god.

„MREŽA ZA AFIRMACIJU NEVLADINOG SEKTORA - MANS“

ul. Dalmatinska br.188
Podgorica

Predmet: Zahtjev NVO „MANS“ br. 128827 od 18.07.2019. godine

Postupajući po vašem zahtjevu za slobodan pristup informacijama br. D-8383/1 od 18.07.2019. godine, u prilogu akta dostavljamo rješenje Uprave carina br. D-8383/2 od 31.07.2019. godine, kojim se dozvoljava pristup traženim informacijama.

S tim u vezi, dostavljamo vam podatke o oslobođenju od plaćanja carine za kinesku kompaniju CRBC, izvođača radova na izgradnji prioritetne dionice autoputa Bar - Boljare, Smokovac – Uvač – Mateševo, po godinama:

2015. g. – 657.956,73 €;
2016. g. – 66.096,52 €;
2017. g. – 661.912,80 €;
2018. g. – 476.616,09 €;
2019. g. – 70.474,39 € (na dan 18.07.2019. godine).

Slika 14: Oslobođenje od plaćanja carine za CRBC. Izvor: Uprava carina

Ne samo što se ovi podaci ne poklapaju sa informacijama koje je Uprava carina dala medijima, već ni sa odgovorom ministra finansija, Darka Radunovića, na poslaničko pitanje (slika 15) u kome navodi podatke o oslobađanju CRBC – a od plaćanja carinskih dadžbina.

U tom dokumentu se navodi da je od početka radova na autoputu pa do 01. decembra 2018. godine, ukupno oslobođenje prilikom uvoza koje predstavlja zbir PDV – a, carina i akciza iznosilo oko 37 miliona eura. Takođe se konstatuje da su poreska oslobođenja za PDV u unutrašnjem prometu iznosila ukupno oko 76 miliona eura.

Subvencije

Prema podacima Ministarstva za 2017. godinu, ukupna oslobođenja od PDV-a prilikom uvoza i u unutrašnjem prometu, uvećana za iznos carina su 37,2 miliona eura. Sa druge strane podaci Poreske uprave pokazuju da je u toj godini ukupno oslobođenje od PDV-a bilo 34,5 miliona. Dakle, poređenje informacija tih institucija pokazuje da je oslobađanje od carine u 2017. godini bilo oko 2,7 miliona eura. Sa druge strane, Uprava carina, u podacima koje je dostavila MANS-u, navodi da je subvencija u toj godini iznosila oko 660 hiljada eura ili četiri puta manje.

Zakonom o autoputu Bar –Boljare i Ugovorom o projektovanju i izgradnji autoputa Bar- Boljare, Dionica : Smokovac – Uvač – Mateševo („Službeni list CG”, broj 54/14) propisane su vrste poreskih oslobođenja za izvođače radova na autoputu Bar-Boljare. U cilju implementacije odredbi navedenih propisa ovo ministarstvo je donijelo Pravilnik o postupku oslobađanja od plaćanja poreskih i carinskih obaveza za izvođenje radova na izgradnji autoputa Bar- Boljare („Sl. list CG”, br. 3/15, 13/15 i 31/15).

Shodno navedenim propisima PDV se plaća po stopi od 0% na promet proizvoda i usluga namjenjenih za izgradnju autoputa koje realizuje izvođač radova(kompanija CRBC), ili se ta realizacija realizuje za račun izvođača radova na izgradnji autoputa. U postupku uvoza takođe je jedino oslobođen izvođač radova plaćanja PDV-a i carinskih dažbina. Prema tome, izvođač radova je oslobođen plaćanja PDV-a na izvršene nabavke, koje služe za izgradnju autoputa (ulazni PDV) i na ispostavljene situacije za izvršene radove na autoputu (izlazni PDV). Pravilnikom je usvojen model po kojem izvođač radova koristi kontrolnu markicu da bi ostvario pravo na oslobođenje prilikom izvršenih nabavki proizvoda i usluga, koje služe za izgradnju autoputa.

Ugovorom propisano da je za angažovanje podizvođačkih radova na gradilištu, kao i poslove projektovanja neophodna prethodna saglasnost Ministarstva saobraćaja i pomorstva.

Podaci o manje naplaćenim budžetskim prihodama, korišćenjem prava iz čl.16 do 21 Zakona o autoputu Bar-Boljare:

POREZ NA DOBIT: CRBC je za 2015, 2016 i 2017 god. imao gubitak.

PORESKA OSLOBOĐENJA PRILIKOM UVOZA (*CARINE, PDV-a I AKCIZE*) zaključno sa 1.12.2018. godine

Uvozne dažbine	2015 (mil €)	2016 (mil €)	2017 (mil €)	2018 (mil €)	ukupno (mil €)
PDV+carina	9,48	4,83	10,84	9,02	34,17
akcize	-	0,24	0,96	1,27	2,47
Ukupno	9,48	5,07	11,8	10,29	36,64

PORESKA OSLOBOĐENJA (*PDV*) U UNUTRAŠNJEM PROMETU

PDV – unutrašnji promet	2015 (mil €)	2016 (mil €)	2017 (mil €)	2018 (mil €)	ukupno (mil. €)
PDV	8,13	14,03	26,4	27,55	76,11
Ukupno	8,13	14,03	26,4	27,55	76,11

Slika 15: Odgovor ministra finansija na poslaničko pitanje o subvencijama za izgradnju autoputa, 13.12.2018. godine.
Izvor: Skupština Crne Gore

Subvencije

SUBVENCije ZA AKCIZE NA GORIVO

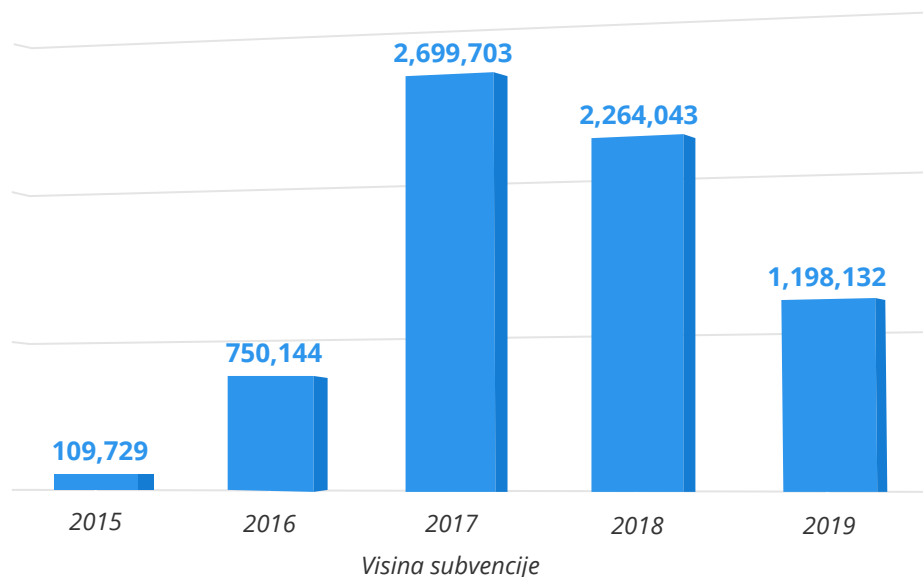
Subvencije za akcize na gorivo su bile oko sedam miliona eura, ali ni ovi podaci nisu pouzdani, jer nam je Uprava carina dostavila kontradiktorne informacije. Prema propisima, hiljadu litara goriva CRBC je koštalo oko 270 eura manje, a podizvođače oko 180 eura manje nego druge kupce.

U Ugovoru o projektovanju i izgradnji autoputa Bar - Boljare, dionica Smokovac - Uvač - Mateševo, se navodi da izvođač radova ima pravo na povraćaj plaćene akcize na gorivo iznad iznosa od 169 eura na hiljadu litara. [58] Zakon o akcizama propisuje da i podizvođač ostvaruje pravo povraćaja plaćene akcize iznad iznosa od 259 eura na hiljadu litara. [59]

Pošto zakon propisuje da je iznos akcize za motorna goriva 440 eura na hiljadu litara, podizvođači imaju pravo na povraćaj akcize u visini od oko 18 eurocenti po litru, dok CRBC ima pravo na povraćaj akcize u visini od oko 0,27 eurocenti po litru goriva. [60]

Prema podacima koje je MANS dobio od Uprave carina, od početka izgradnje autoputa Bar - Boljare do kraja prve polovine 2019. godine izvršen je ukupan povraćaj akciza u iznosu od oko sedam miliona eura [61] (grafik 12).

Subvencije na akcize na gorivo

Grafik 12: Subvencije na akcize na gorivo u eurima, po godinama. Izvor: Uprava carina

[58] Podklauzula 1.15

[59] Zakon o akcizama, član 30; (7) Prilikom nabavke gasnih ulja koja se koriste kao motorno gorivo za industrijske i komercijalne svrhe, izvođač radova koji ta ulja koristi za izvođenje radova na projektu autoputa Bar-Boljare, ostvaruje povraćaj dijela plaćene akcize iznad iznosa od 169 eura na 1000 litara, a podizvođač ostvaruje pravo na povraćaj dijela plaćene akcize iznad iznosa od 259 eura na 1000 litara.

[60] Po članu 52 Zakona o akcizama, visina akciza na motorna goriva iznosi 440 eura na hiljadu litara, pa se izvođaču radova vraća 271 euro na hiljadu litara, odnosno 27,1 cent po litru. U slučaju podizvođača, njima se vrši povraćaj od 181 euro na hiljadu litara, odnosno 0,181 cent po litru.

[61] MANS je na osnovu Zakona o slobodnom pristupu informacijama tražio informacije od Uprave carina o ukupnom iznosu povraćaja akciza na gorivo. Broj zahtjeva 18/125480-125484 (datum odgovora 17.12.2018.), 19/126221 (datum odgovora 01.03.2019.), 19/127552-127553 (datum odgovora 22.04.2019.), 19/127743 (datum odgovora 16.05.2019.), 19/128977 (datum odgovora 01.08.2019.)

Subvencije

Najveći iznosi povraćaja akciza na gorivo su zabilježeni u 2017 - toj godini kada je vraćeno oko 2,7 miliona eura i u 2018 - toj godini, kada je izvođaču i podizvođačima vraćeno oko 2,26 miliona eura. U 2015 - toj godini je odobren najmanji iznos povraćaja u visini od 109 hiljada eura.

Međutim, Uprava Carina nam je dala potpuno različite podatke o povraćaju novca za akcize za gorivo.

U odgovoru na jedan zahtjev nam je dala tabelarni prikaz iznosa po kompanijama. Međutim u više drugih odgovora ta institucija nam je dala potpuno različite podatke o iznosima povraćaja za akcize.

Na primjer, Uprava Carina nam je dostavila informaciju da je u januaru 2019. godine kompanijama vraćeno 165 hiljada eura, dok je drugom odgovoru, u tabelarnom prikazu navela da je u tom mjesecu CRBC-u vraćeno 580 hiljada eura, a domaćim kompanijama ukupno oko 165 hiljada eura.

U februaru se podaci u oba odgovora poklapaju i navodi da je kompaniji "Bemax" vraćeno skoro 170 hiljada eura.

U martu se podaci ponovo razlikuju – u tabelarnom prikazu je navedeno da u tom mjesecu nije bilo povraćaja ni jednoj firmi, dok je u drugom odgovoru navedeno da je upravo u tom periodu vraćeno oko 330 hiljada eura.

Podaci se razlikuju i u aprilu, jer u odgovoru u kome je dat ukupan iznos nije uračunat povraćaj Montenegro petrolu.

Za maj su dati potpuno neuporedivi podaci, jer u jednom odgovoru stoji da je CRBC-ju vraćeno skoro 148 hiljada i dodatnih 16 hiljada Montenegro petrolu, dok je u drugom odgovoru navedeno da je ukupno vraćeno oko 82 hiljade eura.

Postupajući po vašem zahtjevu za slobodan pristup informacijama br. 19/126221 od 01.02.2019. godine, u prilogu akta dostavljamo rješenje Uprave carina br. D-897/4 od 28.02.2019. godine kojim se dozvoljava pristup traženim informacijama.

S tim u vezi obavještavamo vas da je u januaru 2019. godine, po osnovu povraćaja dijela plaćene akcize na gorivo, imao prava za izgradnju autoputa Bar – Boljare vraćeno 165.440,28 €.

*Slika 16: Podaci o povraćaju akciza za gorivo u januaru 2019. godine
Izvor: Odgovor uprave Carina na zahtjev za informacijama broj 19/126221 od 01.03.2019. godine*

Subvencije

Postupajući po vašem zahtjevu za slobodan pristup informacijama br. 129451 od 24.09.2019. godine, u prilogu akta dostavljamo rješenje Uprave carina br. D-10943/7 od 21.10.2019. godine, kojim se dozvoljava pristup traženim informacijama.

S tim u vezi obavještavamo vas da u februaru 2019. godine, glavnom izvođaču na projektu autoputa Bar – Boljare, kineskoj kompaniji „CRBC“, nije bilo povraćaja akcize na gorivo, dok je kompaniji „BEMAX“ vraćeno 169.757,61€.

*Slika 17: Podaci o povraćaju akciza za gorivo u februaru 2019. godine
Izvor: Odgovor uprave Carina na zahtjev za informacijama broj 19/129451 od 22.10.2019. godine*

Postupajući po vašem zahtjevu za slobodan pristup informacijama br. 19/127743 od 24.04.2019. godine, u prilogu akta dostavljamo rješenje Uprave carina br. D-4435/3 od 15.05.2019. godine kojim se dozvoljava pristup traženim informacijama.

S tim u vezi obavještavamo vas da je u martu 2019. godine, po osnovu povraćaja dijela plaćene akcize na gorivo, imao prava za izgradnju autoputa Bar – Boljare vraćeno 330.407,46 €.

*Slika 18: Podaci o povraćaju akciza za gorivo u martu 2019. godine
Izvor: Odgovor uprave Carina na zahtjev za informacijama broj 19/127743 od 16.05.2019. godine*

Predmet: Zahtjev NVO „MANS“ br. 128977 od 26.07.2019. godine

Postupajući po vašem zahtjevu za slobodan pristup informacijama br. D-8806/1 od 26.07.2019. godine, u prilogu akta dostavljamo rješenje Uprave carina br. D-8806/2 od 31.07.2019. godine, kojim se dozvoljava pristup informacijama koje se odnose na iznos povraćaja akciza na gorivo po osnovu Zakona o autoputu, pojedinačno za mjesece april, maj i jun 2019. godine.

S tim u vezi obavještavamo vas da je, po ovom osnovu, u aprilu mjesecu 2019. godine ukupno vraćeno 619.767,83 €, u maju 2019. godine vraćeno je ukupno 82.516,59 €, dok u junu mjesecu 2019. godine nije bilo donijetih rješenja o povraćaju dijela plaćene akcize ni prema izvođačima niti prema podizvođačima radova na autoputu Bar - Boljare.

*Slika 19: Podaci o povraćaju akciza za gorivo u aprilu, maju i junu 2019. godine
Izvor: Odgovor uprave Carina na zahtjev za informacijama broj 19/128977 od 01.08.2019. godine*

Subvencije

Predmet: Zahtjev NVO „MANS“ br. 129465 od 24.09.2019. godine

Postupajući po rješenju Uprave carina br. D-10962/7 od 21.10.2019. godine, u prilogu akta dostavljamo podatke koji se odnose na povraćaj akciza na gorivo po osnovu Zakona o autoputu, za period od 01.07.2018. do 31.08.2019. godine, i to:

	CRBC	Bemax	Cijevna Komerc	Montenegro petrol
Jul 2018.g.	Nije bilo povraćaja	Nije bilo povraćaja	Nije bilo povraćaja	Nije bilo povraćaja
Avgust 2018.g.	379.301,27€	Nije bilo povraćaja	Nije bilo povraćaja	Nije bilo povraćaja
Septembar 2018.g.	Nije bilo povraćaja	Nije bilo povraćaja	Nije bilo povraćaja	Nije bilo povraćaja
Oktoibar 2018.g.	Nije bilo povraćaja	Nije bilo povraćaja	Nije bilo povraćaja	Nije bilo povraćaja
Novembar 2018.g.	Nije bilo povraćaja	Nije bilo povraćaja	Nije bilo povraćaja	Nije bilo povraćaja
Decembar 2018.g.	Nije bilo povraćaja	Nije bilo povraćaja	Nije bilo povraćaja	Nije bilo povraćaja
Januar 2019.g.	580.687,16	Nije bilo povraćaja	110.073,13	55.367,15€

Februar 2019.g.	Nije bilo povraćaja	169.757,61	Nije bilo povraćaja	Nije bilo povraćaja
Mart 2019.g.	Nije bilo povraćaja	Nije bilo povraćaja	Nije bilo povraćaja	Nije bilo povraćaja
April 2019.g.	412.132,77€	207.635,06€	Nije bilo povraćaja	12.131,96€
Maj 2019.g.	147.869,82	Nije bilo povraćaja	Nije bilo povraćaja	16.717,24€
Jun 2019.g.	Nije bilo povraćaja	Nije bilo povraćaja	Nije bilo povraćaja	Nije bilo povraćaja
Jul 2019.g.	Nije bilo povraćaja	153.388,09€	109.242,55€	Nije bilo povraćaja
Avgust 2019.g.	Nije bilo povraćaja	Nije bilo povraćaja	Nije bilo povraćaja	Nije bilo povraćaja

Slika 20: Podaci o povraćaju akciza za gorivo od jula 2018. do kraja avgusta 2019. godine,
Izvor: Odgovor uprave Carina na zahtjev za informacijama broj 19/129465 od 22.10.2019. godine

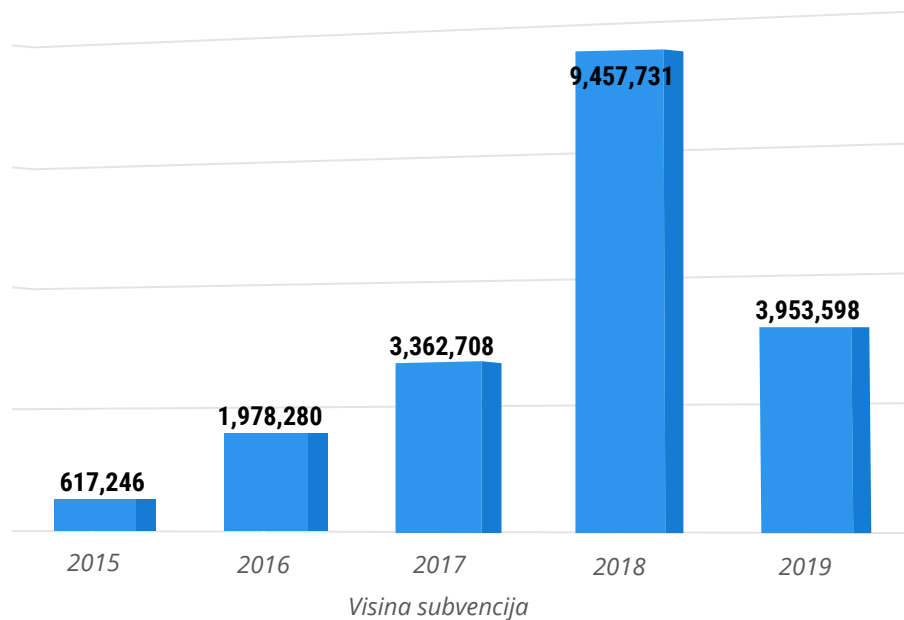
Subvencije

NENAPLAĆENI POREZI I DOPRINOSI

Prema podacima Poreske uprave CRBC je oslobođen plaćanja oko 19 miliona eura po osnovu poreza i doprinosa na zarade stranih radnika. Međutim, ukupan iznos oslobođenja po ovom osnovu nije poznat, jer u zvanični obračun ulazi samo onaj dio zarada koje se isplaćuju u Crnoj Gori. [62]

Izvođač radova je oslobođen plaćanja poreza na dohodak, kao i doprinosa za obavezno socijalno osiguranje, za sve radnike koji nemaju crnogorsko državljanstvo ili nemaju prebivalište u Crnoj Gori. [63] Podaci Poreske uprave pokazuju da je ukupan iznos oslobođenja po ovom osnovu, zaključno sa avgustom 2019 - te godine, preko 19 miliona eura [64] (grafik 13).

Nenaplaćeni porezi i doprinosi

Grafik 13: Oslobođenje od plaćanja poreza i doprinosa u eurima. Izvor: Poreska uprava

Najveće oslobođenje od plaćanja poreza i doprinosa na plate stranih radnika je zabilježeno 2018. godine kada je ono iznosilo 9,45 miliona eura. Najmanji iznos je zabilježen u 2015. godini i to 617 hiljada eura.

[62] Detaljnije informacije o iznosima zarada su date u poglavlju 6 Zapošljavanje

[63] Zakon o autoputu Bar - Boljare, član 17: Porez na dohodak fizičkih lica koji je ostvaren u Crnoj Gori, ne plaćaju lica zaposlena kod izvođača radova, a koja nijesu državljani Crne Gore, ili nemaju prebivalište u Crnoj Gori, a koja dohodak ostvaruju radom na izgradnji autoputa. Član 18: Strani državljanin zaposlen kod izvođača radova, a koji je angažovan na izgradnji autoputa, oslobađa se plaćanja doprinosa za obavezno socijalno osiguranje.

[64] MANS je na osnovu Zakona o slobodnom pristupu informacijama tražio informacije od Poreske uprave o iznosima nenaplaćenih poreza i doprinosa. Brojevi zahtjeva: 18/125449/125452 (od 01.02.2019.), 19/127536/127537 (10.05.2019.), 19/129079 (09.09.2019.).

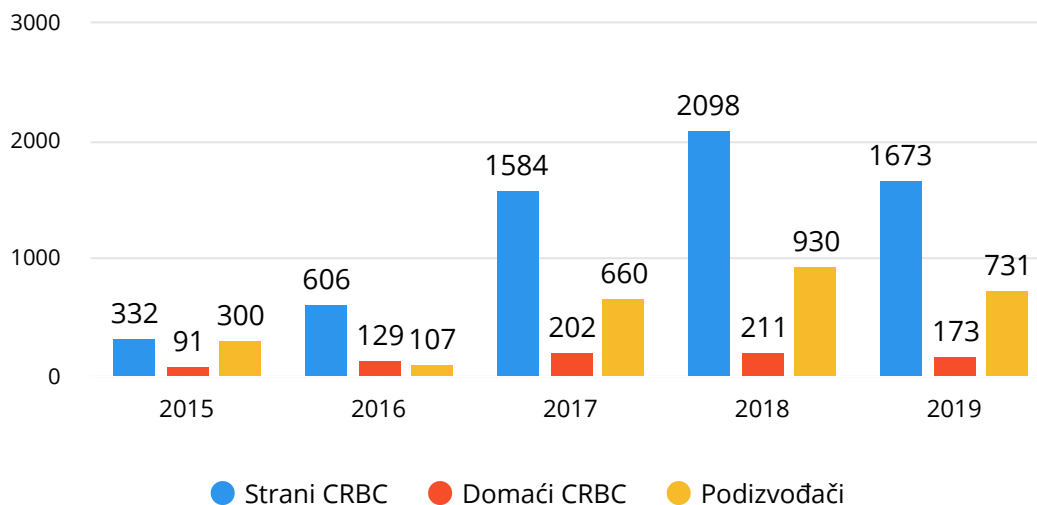
Zapošljavanje

Prema zvaničnim podacima u toku ove godine, na izgradnji autoputa je bilo angažovano 1,7 hiljada kineskih radnika i oko 900 domaćih radnika koje su uglavnom zapošljavali podizvođači. Broj zaposlenih iz Crne Gore na ovom projektu je vjerovatno još i manji, jer nije poznato koliko radnika iz zemalja u okruženju su angažovali podizvođači.

Broj zaposlenih na izgradnji autoputa

Podaci Monteputa [65] pokazuju da je u 2015. godini prosječan broj svih zaposlenih [66] na izgradnji prve dionice autoputa bio 723. U 2016. godini, prosječan broj radnika se povećao na 842, a u 2017. na 2,446. [67] Prošle godine je na autoputu u prosjeku radilo 3,239 radnika, a do kraja avgusta ove godine u prosjeku je 2,578 zaposlenih bilo angažovano na tom projektu (grafik 14).

Prosječan broj radnika na izgradnju autoputa

Grafik 14: Prosječan broj zaposlenih stranih i domaćih radnika mjesečno, kod CRBC-ja i podizvođača. Izvor: Monteput

Samo u 2015. godini na autoputu je radilo više domaćih nego kineskih radnika, ali je već u narednoj godini njihov broj dupliran, da bi u 2018. prešao dvije hiljade, i smanjio se na nepunih 1,7 hiljada do kraja avgusta tekuće godine.

Podaci Monteputa po mjesecima [68] pokazuju da je početkom 2018., a posebno početkom 2019. naglo smanjen broj stranih radnika zaposlenih u CRBC-ju, a u tom periodu je smanjen i angažman radne snage podizvođača (grafik 15).

[65] MANS je na osnovu Zakona o slobodnom pristupu informacijama dobio informacije od "Monteput doo Podgorica" o broju zaposlenih na projektu autoput Bar - Boljare. Brojevi zahtjeva: 18/125370-125373 (od 27.11.2018.), 18/125737 (od 10.01.2019.), 19/125869 (od 24.01.2019.), 19/126242 (od 18.02.2019.), 19/127497 (od 05.04.2019.), 19/126242 (od 18.02.2019.), 19/127497 (od 05.04.2019.), 19/127751 (od 09.05.2019.), 19/128979 (od 12.08.2019.).

[66] Prosječan broj radnika smo dobili tako što smo na godišnjem nivou sabirali podatke o broju zaposlenih i dijelili ih sa brojem mjeseci u godini.

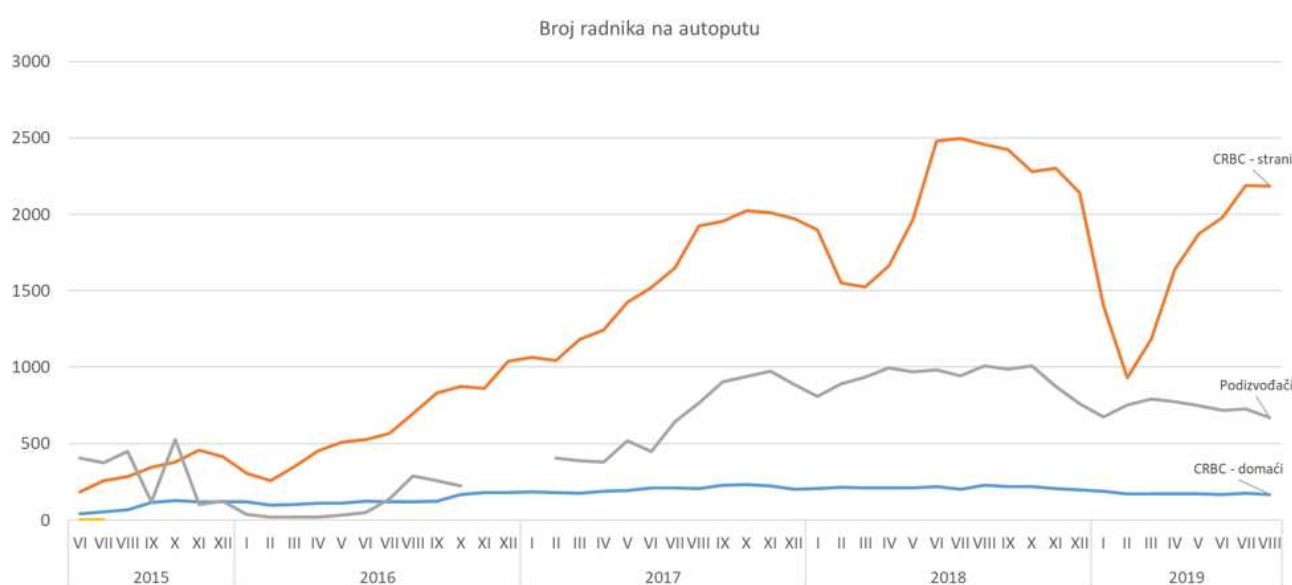
[67] U okviru odgovora Monteputa nedostaju podaci o broju zaposlenih kod podizvođača u u novembru i decembru 2016. i januaru 2017. godine, a prosjek smo računali na osnovu raspoloživih podataka.

[68] Monteput nam nije dostavio podatke o broju zaposlenih kod podizvođača za novembar i decembar 2016 - te, kao i januar 2017 - te godine.

Zapošljavanje

CRBC je zaposlio mali broj domaćih radnika i njihov broj se nije previše mijenjao, nakon blagog rasta u početnim godinama.

Grafik 15: Broj stranih i domaćih radnika kod izvođača i broj radnika kod podizvođača. Izvor: Monteput [69]

MANS ne raspolaže podacima o strukturi domaćih i stranih radnika kod podizvođača na autoputu.

Zanimljivo je da je, prema zvaničnim podacima [70] kompanija "Bemax" u prošloj godini zapošljavala oko 270 lica na svim svojim projektima [71], a ukupan broj domaćih zaposlenih kod svih podizvođača na autoputu je bio tri puta veći.

Dakle, drugi podizvođači su zapošljavali najmanje dvostruko više ljudi nego "Bemax" koji je ugovorio poslove veće od svih drugih podizvođača zajedno. To može da znači ili da "Bemax" suštinski ne izvodi radove na autoputu, već angažuje sopstvene podizvođače, a uzima dio profita, ili zaposleni te kompanije nisu prijavljeni državi.

[69] Na grafiku nedostaju podaci o broju zaposlenih (novembar, decembar 2016. i januar 2017. godine) kod podizvođača, jer odgovor Monteputa nije sadržao te podatke.

[70] Statistički aneksi i izvještaji menadžmenta kompanije Bemax doo, sajt Poreske uprave.

[71] Prema zvaničnim podacima te kompanije, u 2018. godini su zapošljavali 189 radnika, i dodatnih 80 preko agencije za posredovanje u zapošljavanju.

Zapošljavanje

(Ne)slaganja zvaničnih podataka

Prema podacima iz finansijskih izvještaja CRBC-a [72], u toj kompaniji je u 2018. godini radilo oko 650 zaposlenih manje nego što to pokazuju zvanični podaci Monteputa, koji je zadužen da u ime države upravlja kompletnim projektom izgradnje autoputa Bar – Boljare. [73]

Međutim, u revizorskim izvještajima se navodi da je u 2018. godini CRBC potrošio više od 2,5 miliona eura na unajmljivanje radnika iz spoljnih izvora, odnosno, od 2016. do 2018. godine ukupno oko sedam miliona eura. Nije nam poznato o kolikom se broju radnika radi, niti da li su oni uključeni u prosječan broj zaposlenih iskazan u finansijskoj dokumentaciji kompanije.

Prema statističkom aneksu CRBC – ja, prosječan broj zaposlenih u toj kompaniji u 2018. godini je bio oko 1654 (slika 21).

Prema podacima Monteputa o broju zaposlenih (slike 2, 3 i 4), prosječan broj zaposlenih kod izvođača radova u toj godini je bio oko 2300. [74]

Štaviše, prema podacima Monteputa, u svakom mjesecu te godine broj zaposlenih u CRBC-u je bio veći od prosjeka koji je ta kompanija prijavila u svojim finansijskim izvještajima.

STATISTIČKI ANEKS

u periodu od 01.01.2018. do 31.12.2018. godine

Broj iskaza

108709/2018

Popunjava pravno lice	
Matični broj: 03016480	Šifra djelatnosti: 4213
Popunjava: Damir Krasnici	
Naziv: CHINA ROAD & BRIDGE CORPORATION D.O.O. PEKING, NR KINA - DIO STRANOG DRUŠTVA PODGORICA	
Sjedište: NOVA DALMATINSKA BB. , PODGORICA, CRNA GORA	

Grupa	Pozicija	Red. broj	Napomena	Tekuca godina	Prethodna godina
1	2	3	4	5	6
	Prosječan broj zaposlenih (ukupan broj zaposlenih krajem svakog mjeseca podijeljen sa brojem mjeseci)	001		1,654.00	1,610.00

Slika 21: Prosječan broj zaposlenih u CRBC u 2018. godini. Izvor: Statistički aneks CRBC - ja, Taxis portala

Monteput nam je dao podatke o broju zaposlenih po mjesecima, dio podataka je dao u vidu tabele (slika 22), a za preostale mjesece nam je postavio posebne informacije (slika 23 i 24).

Prosječan broj zaposlenih na nivou godine smo izračunali primjenom aritmetičke sredine na podatke o mjesečnom broju zaposlenih koje nam je dostavio Monteput.

[72] Podaci su preuzeti iz statističkih aneksa ove firme, koje smo preuzeli sa Taxis portala Poreske uprave.

[73] Monteput je osnovao poslovnu jedinicu za upravljanje projektom izgradnje autoputa Bar – Boljare (SI 35/14).

[74] Prosječan broj radnika smo izračunali tako što smo sabrali ukupan broj radnika i podijelili sa brojem mjeseci u godini.

Zapošljavanje

STATUS ZAPOSLENIH KOD CRBC i PODIZVOĐAČA

Mjesec	Crnogorski državljani	Strani državljani	Ukupan broj zaposlenih kod CRBC	Podizvođači
2015				
JUN	39	184	223	406
JUL	54	256	308	376
AVGUST	66	285	351	448
SEPTEMBAR	116	346	462	119
OKTOBAR	126	380	506	526
NOVEMBAR	117	459	576	100
DECEMBAR	118	415	533	123
2016				
JANUAR	117	305	422	36
FEBRUAR	97	258	355	17
MART	102	350	452	17
APRIL	108	451	559	17
MAJ	112	510	622	30
JUN	123	528	651	48
JUL	117	568	685	138
AVGUST	121	696	817	290
SEPTEMBAR	123	832	955	256
OKTOBAR	165	874	1039	222
NOVEMBAR	179	860	1139	
DECEMBAR	181	1041	1222	
2017				
JANUAR	184	1063	1247	
FEBRUAR	181	1042	1223	405
MART	176	1181	1357	388
APRIL	189	1243	1432	381
MAJ	194	1423	1617	516
JUN	208	1521	1729	448
JUL	211	1651	1862	644
AVGUST	204	1925	2129	765
SEPTEMBAR	228	1956	2184	906
OKTOBAR	230	2025	2255	941
NOVEMBAR	223	2009	2232	973
DECEMBAR	201	1971	2172	889
2018				
JANUAR	207	1898	2105	808
FEBRUAR	214	1549	1763	890
MART	210	1525	1735	935
APRIL	210	1664	1874	996
MAJ	209	1962	2171	968
JUN	218	2479	2697	983
JUL	200	2496	2696	945
AVGUST	228	2457	2685	1009
SEPTEMBAR	217	2425	2642	985
OKTOBAR	219	2282	2501	1008

Slika 22: Tabela sa podacima o broju zaposlenih od početka izgradnje autoputa, do kraja oktobra 2018. godine. Izvor: Monteput

Ukupan broj zaposlenih domaćih radnika kod Izvođača radova u novembru 2018. godine iznosio je **205**, dok je ukupan broj zaposlenih stranih radnika kod Izvođača radova u novembru 2018. godine iznio **2301**.

Ukupan broj radnika kod Podizvođača za mjesec novembar 2018. godine iznosio je **875**.

Monteput doo PodgoricaPJ autoput Bar – Boljare
Ludvika Kube bb. Gorica C, Podgorica
PIB 02462494; PDV 30/31-05092-7; žiro račun 530-23120-08 NLB banka
e-mail: pjautoput@t-com.me; tel. +382-20/224-493; 202-510; fax 224-419

Slika 23: Broj zaposlenih na izgradnji autoputa u novembru 2018. godine. Izvor: Monteput

Ukupan broj zaposlenih domaćih radnika kod Izvođača radova u decembru 2018. godine iznosio je **198**, dok je ukupan broj zaposlenih stranih radnika kod Izvođača radova u novembru 2018. godine iznio **2142**.

Ukupan broj radnika kod Podizvođača za mjesec decembar 2018. godine iznosio je **762**.

Radi boljeg pojašnjenja, organ vlasti ukazuje podnosiocu zahtjeva da se gore navedeni podaci baziraju na informacijama koje je organu vlasti Izvođač radova dostavljao u mjesečnim

Monteput doo PodgoricaPJ autoput Bar – Boljare
Ludvika Kube bb. Gorica C, Podgorica
PIB 02462494; PDV 30/31-05092-7; žiro račun 530-23120-08 NLB banka
e-mail: pjautoput@t-com.me; tel. +382-20/224-493; 202-510; fax 224-419

Slika 24: Broj zaposlenih na izgradnji autoputa u decembru 2018. godine. Izvor: Monteput

Zapošljavanje

Zarade zaposlenih u CRBC-ju

Prema zvaničnim podacima [75], CRBC je od 2016. do kraja 2018. isplatila oko 220 miliona eura za zarade domaćih i stranih radnika. [76] Najmanje 170 miliona eura se odlilo iz zemlje po osnovu isplate zarada stranim radnicima u Kini, koje su četiri puta veće od prosječne plate u toj državi (tabela 4 i grafik br. 16).

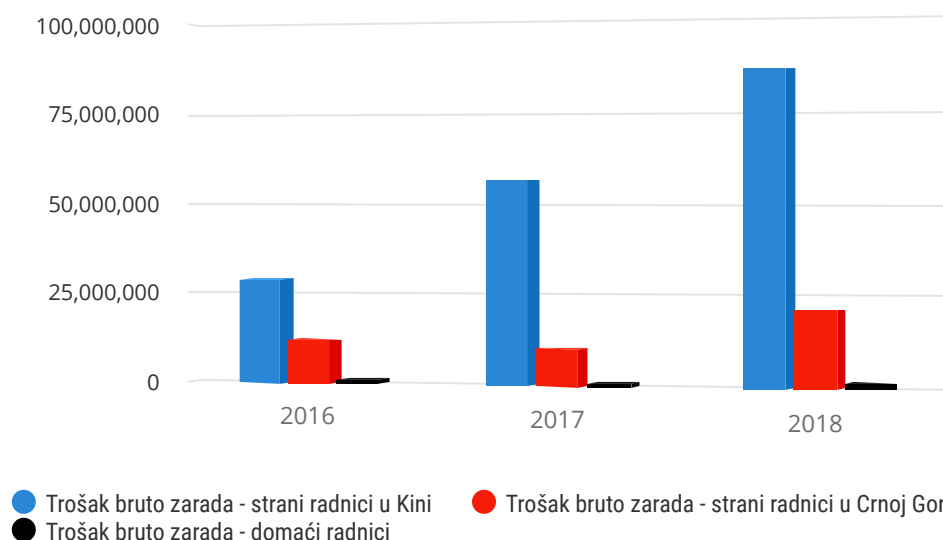
Godina	Trošak bruto zarada - strani radnici u Kini	Trošak bruto zarada - strani radnici u Crnoj Gori	Trošak bruto zarada - domaći radnici
2016	29,031,403	12,110,223	1,151,865
2017	56,656,753	10,509,444	1,347,996
2018	86,998,613	21,505,974	1,395,496
Ukupno:	172,686,769	44,125,641	3,895,357

Tabela 4: Trošak bruto zarada kod CRBC u eurima. Izvor: Finansijski izvještaji CRBC - ja.

U 2016. godini ta kompanija je imala trošak zarada i naknada od oko 40 miliona eura, u 2017. skoro 70 miliona eura, a u 2018. godini blizu 110 miliona eura. [77]

U tom periodu ukupne zarade domaćih radnika bile su preko 55 puta manje od primanja koja su isplaćena kineskim radnicima.

Trošak bruto zarada

Grafik 16: Trošak bruto zarada za strane radnike u Crnoj Gori i Kini, kao i za domaće radnike u CRBC - ju, izražen u eurima. Izvor: revizorski izvještaji CRBC

[75] Podaci iz revizorskih izvještaja, napomena uz finansijske izvještaje i izvještaja o radu menadžmenta CRBC - ja. MANS je na osnovu Zakona o slobodnom pristupu informacijama, dobio od Poreske uprave revizorske izvještaje CRBC - ja za 2016. i 2017. godinu. Broj zahtjeva 19/128260, datum odgovora 04.09.2019.

[76] Izabrali smo period od 2016. do kraja 2018. godine, jer za ovaj period raspoložemo podacima o trošku zarada za domaće i strane radnike. Inače ukupan trošak zarada sa 2015 - tom godinom iznosi 232,1 miliona eura.

[77] U ovom dijelu analize u troškove zarada domaćih radnika zaposlenih u CRBC, pored bruto zarada uključili smo i troškove poreza i doprinosa na zarade i naknade zarada na teret poslodavca. Takođe smo troškove doprinosa za zarade koji se plaćaju u Kini uključili u troškove zarada stranih radnika stranim radnicima.

Zapošljavanje

Važno je naznačiti da su zarade zaposlenih stranih radnika na autoputu oslobođene plaćanja poreza i doprinosa, jer se, prema obrazloženju Vlade, na taj način smanjuje cijena kredita.

Međutim, podaci pokazuju da su zarade kineskih radnika na autoputu višestruko veće od prosječnih zarada koje primaju u njihovoj državi, pa se postavlja pitanje da li su zaposleni zaista tako izdašno plaćeni, ili se fiktivno povećavaju troškovi izgradnje autoputa.

Imajući u vidu broj zaposlenih domaćih i stranih radnika u kompaniji CRBC koje nam je dostavio Monteput, i zvanične podatke iz finansijskih izvještaja te firme, **prosječna zarada domaćeg radnika u prošloj godini bila oko 550 eura, zarada kineskih radnika je u prosjeku iznosila po 4,3 hiljade eura mjesečno** [78] (tabela 5).

Godina	Prosječni trošak zarada stranih radnika (u eurima)	Prosječni trošak zarada domaćih radnika (u eurima)
2016	5,657	746
2017	3,533	555
2018	4,309	550

Tabela 5: Prosjek zarada stranih i domaćih radnika kod CRBC - ja.
Izvori: revizorski izvještaji CRBC - ja (podaci o zaradama) i Monteput (broj stranih i domaćih radnika).

Prema raspoloživim podacima, prosječna mjesečna plata u Kini se kreće od 800 do 1200 eura, u zavisnosti od regiona. [79] **Postavlja se pitanje zašto je prosječan kineski radnik na našem autoputu plaćen četiri puta više od prosječne plate u njegovoj državi.**

[78] U pitanju su bruto iznosi.

[79] Internshipschina.com, How Much Is the Average Salary in China? 23.07.2019.

<https://internshipschina.com/average-salary-in-china/>, posjećeno: 15.11.2019.

Chinadaily.com.cn, Average monthly salary in major cities nears 8,500 yuan, 04.07.2019.

<https://www.chinadaily.com.cn/a/201907/04/WS5d1d63cfa3105895c2e7ba4d.html>, posjećeno: 15.11.2019.

Checkinprice.com, Average and Minimum Salary in Beijing, China, 25.07.2019.

<https://checkinprice.com/average-minimum-salary-beijing-china/>, posjećeno: 15.11.2019.

Inspekcije

Prema ograničenim podacima o inspekcijskoj kontroli i nadzoru nad izgradnjom autoputa koji su dostupni javnosti, inspekcije su sprovele brojne kontrole i izrekle kazne u ukupnom iznosu od oko 30 hiljada eura.

MANS je više puta pokušavao da dođe do informacija, zapisnika, rješenja i izvještaja nadležnih inspekcija. Ukupno 17 puta MANS nije dobio željeni odgovor, što zbog ćutanja administracije, obrazlaganja da nemaju informaciju i najčešće iz razloga što je projekat proglašen poslovnom tajnom. [80]

Jedini odgovori [81] koje smo dobili su bili od: Odsjeka za geološku, rudarsku i inspekciju za ugljovodonike, radne inspekcije i ekološke inspekcije i podrazumijevali su podatke o broju kontrola, broju kazni i iznosu kazni (tabela 6).

Naziv inspekcije	Broj kontrola	Broj kazni	Ukupan iznos kazni
Radna inspekcija	100	42	13,060
Ekološka inspekcija	68	5	19,100
Geološka, rudarska i inspekcija za ugljovodonike	65	0	0
Inspekcija za građevinarstvo	Nisu vršene kontrole	Nisu vršene kontrole	Nisu vršene kontrole
Inspekcija za urbanizam i geodeziju	Nisu vršene kontrole	Nisu vršene kontrole	Nisu vršene kontrole
Inspekcija za puteve	Nema odgovora	Nema odgovora	Nema odgovora

Tabela 6: Statistički prikaz broja kontrola, broja kazni i iznosa kazni (u hiljadama eura) inspekcija na izgradnji autoputa.
Izvori: Uprava za inspekcijske poslove.

Ukupan iznos kazni koje su ove tri inspekcije izrekle, je nešto veći od 32 hiljade eura (od početka izgradnje autoputa do juna 2019 - te godine).

Za četiri godine, koliko traje izgradnja autoputa koji je devastirao rijeku Taru, ekološki inspektori su više od 60 puta posjetili gradilište i podnijeli više zahtjeva za pokretanje prekršajnog postupka, ali su nadležni kaznili kinesku kompaniju CRBC i podizvođače sa manje od 20.000 eura.

[80] MANS je na osnovu Zakona o slobodnom pristupu informacijama, tražio pristup informacijama koje sadrže zapisnike, rješenja i izvještaje koje su inspekcije donijele u vezi realizacije projekta autoputa Bar - Boljare. Brojevi zahtjeva: 18/124923-124925 (od 15.10.2018.), 18/124986 i 18/124991 (od 26.10.2018.), 18/125110 (od 01.11.2018.), 18/125172 i 18/125264 (od 31.10.2018.), 18/125567 (od 11.12.2018.), 19/128081 i 19/128086 (od 05.06.2019.), 19/128095 (od 03.06.2019.), 19/128402, 19/128403, 19/128405, 19/128406, 19/128408 (14.06.2019.)

[81] MANS je na osnovu Zakona o slobodnom pristupu informacijama, tražio informacije o ukupnom broju kontrola, izrečenih kazni i ukupnom novčanom iznosu izrečenih kazni. Brojevi zahtjeva: 19/128080, 19/128083, 19/128084 (03.06.2019.).

Inspekcije

Inspekcija za građevinarstvo i Inspekcija za urbanizam i geodeziju, koje rade u sklopu Ministarstva održivog razvoja i turizma, su odgovorili da nisu vršili kontrolu, jer nadzorni organ (Ingerop Conseil i Ingenere Geodata), ni Državna komisija za tehnički pregled radova na izgradnji autoputa, toj inspekciji nisu uputili prijave (slika 25).

Pored navedenog nadzornog organa formirana je i Državna komisija za tehnički pregled na izgradnji autoputa Bar - Boljare, prioritetne dionice Smokovac – Uvač – Mateševo, koja kontroliša usklađenosti izvedenih radova sa revidovanim glavnim projektom, kao i sa propisima, standardima, tehničkim normativima i normama kvaliteta koje važe za pojedine vrste radova, odnosno materijale, opremu i instalacije.

Shodno članu 95, stav 1, tačka 1-11 Zakona o planiranju prostora i izgradnji objekata („Sl. list Crne Gore”, br.64/17, 44/18 i 63/18), propisane su obaveze lica koja vrše stručni nadzor prilikom izvođenja radova.

Shodno članu 101, stav 3 Zakona o planiranju prostora i izgradnji objekata („Sl. list Crne Gore”, br.64/17, 44/18 i 63/18), propisano je da ako izvođač radova u propisanom roku ne otkloni utvrđene nedostatke, stručni nadzor je dužan da građenje objekta suprotno revidovanom glavnom projektu, ovom zakonu i posebnim propisima, bez odlaganja prijavi nadležnom inspeksijskom organu.

Kako nije bilo inicijativa, odnosno prijava od strane državne komisije, tehničkog pregleda i stručnog nadzora za predmetni objekat to nije bilo mjesta za postupanje od strane ove inspekcije.

Članom 30 Zakona o slobodnom pristupu informacijama, propisano je da o zahtjevu za pristup informaciji, osim u slučaju iz člana 22 ovog zakona, organ vlasti odlučuje rješenjem, kojim dozvoljava pristup traženoj informaciji odnosno ponovnu upotrebu informacija ili njenom dijelu ili zahtjev odbija. Rješenje kojim se odbija zahtjev za pristup informaciji, odnosno ponovnu upotrebu informacija sadrži detaljno obrazloženje razloga zbog kojih se ne dozvoljava pristup traženoj informaciji, odnosno ponovna upotreba informacija.

Odredbom člana 29 stav 1 tačka 1 prednje citiranog zakona propisano je da će organ vlasti odbiti zahtjev za pristup informaciji ako pristup informaciji zahtijeva ili podrazumijeva sačinjavanje nove informacije.

Budući da ovo ministarstvo, nije u posjedu tražene dokumentacije, odlučeno je kao u dispozitivu rješenja.

Uputstvo o pravnoj zaštiti: Protiv ovog rješenja može se izjaviti žalba Savjetu Agencije za zaštitu podataka o ličnosti i pristup informacijama, preko ovog organa u roku od 15 dana od dana prijema istog.

Slika 25: Odgovor Uprave za inspeksijske poslove.

Direkcija za inspeksijski nadzor puteva još uvijek nije odgovorila na naš zahtjev.

Uticaj na životnu sredinu

Detaljne informacije o uticaju izgradnje autoputa na rijeku Taru su date u posebnoj publikaciji: Studija slučaja: "Da li će Tara preživjeti auto-put". [82]

Godinu dana otkad je kroz kampanju NVO MANS internacionalizovano pitanje opstanka rijeke Tare, tj. njenog dijela koji dolazi u dodir sa izgradnjom autoputa Bar – Boljare, stanje je nepromijenjeno. Na obale rijeke i dalje se nesmetano odlažu ogromne količine građevinskog otpada, u rijeku se ispuštaju otpadne vode, a na obalama njenih pritoka niču nove nelegalne deponije građevinskog otpada.

U međuvremenu, kineska kompanija „China Road and Bridge Corporation“ otvorila je još jednu nelegalnu deponiju u blizini rijetke Drcke, koja se uliva u rijeku Taru u blizini Mateševa. [83] Na obalu rijeke Drcke odlaže se materijal iz iskopa tunela Mateševo, koji predstavlja krajnju tačku izgradnje prioritetne dionice Smokovac-Mateševo. Zbog otvaranja nelegalne deponije, NVO MANS je Specijalnom državnim tužiocu predao krivičnu prijavu protiv tadašnjeg ministra održivog razvoja i turizma Pavla Radulovića, ministra saobraćaja i pomorstva Osmana Nurkovića, Nikole Medenice, direktora Agencije za zaštitu prirode i životne sredine, Alije Košute, direktora Uprave za inspeksijske poslove, i kompanije CRBC. [84]

Deponija na pritoci Tare

U međuvremenu, uticaj izgradnje autoputa na rijeku Taru prepoznao je i UNESCO, pod čijom se dvostrukom zaštitom rijeka nalazi. U novembru 2018. godine Crnu Goru obilazi misija organizacije UNESCO, koja je obilazila Nacionalni park „Durmitor“, koji čini dio programa Svjetske baštine. [85]

[82] <http://www.mans.co.me/wp-content/uploads/2019/11/Studija.pdf>

[83] Pogledati na: <http://www.mans.co.me/kompanija-crbc-otvorila-jos-jednu-nelegalnu-deponiju/>

[84] Krivična prijava br. 25483/06 od 25. juna 2019. godine

[85] Pogledati na: <https://whc.unesco.org/en/list/100>

Uticaj na životnu sredinu

Glavni zaključak misije, objavljen u izvještaju od juna 2019. godine, bio je da su izgradnja mostova, eksploatacija i odlaganje šljunka i pijeska ozbiljno devastirali korito rijeke Tare, a sve unutar područja zaštićenog UNESCO programom „Čovjek i biosfera“. [86] Kao najveći negativan uticaj, misija izdvaja planirane rampe i uključenja/isključenja sa autoputa na tzv. poplavnom području rijeke. [87]

Nakon što je misija UNESCO-a konstatovala postojanje više deponija, odlagališta šljunka i pijeska u poplavnom području, ali i u koritu rijeke, članovi misije su upozorili da, iako je jasno će se određeni problemi moći sanirati nakon završetka izgradnje, jasno je da će ostati vidljive posljedice radova i po završetku radova na izgradnji autoputa.

Pomenute nalaze misije potvrdio je i Komitet za svjetsko nasljeđe UNESCO-a, koji je u svom izvještaju iz jula 2019. godine konstatovala ozbiljan uticaj koji izgradnja autoputa vrši na rijeku Taru. [88]

NVO MANS je 1. novembra 2019. godine organizovao konferenciju pod nazivom „Da li će Tara preživjeti auto-put“, kojoj su prisustvovali domaći i inostrani eksperti. Konferencija je organizovana u saradnji sa beogradskom kancelarijom Fondacije „Heinrich Böll“, a sadržala je dva panela, prvi koji se ticao infrastrukture i zaštite životne sredine – međunarodnih iskustava i EU standarda, i drugi koji je adresirao iskustva Crne Gore u izgradnji autoputa i uticaja na rijeku Taru. [89]

Konferenciju je otvorio Simon Ilse, direktor beogradske kancelarije Fondacije „Heinrich Böll“, rekavši da „stvari ne idu u dobrom pravcu, uprkos tome što je otvoreno poglavlje 27 u pregovorima s EU. Kada pogledam ovaj projekat autoputa, pitanje je kako Vlada namjerava da zatvori ovo poglavlje“. U razgovoru sa novinarima Ilse je istakao da će biti vrlo teško da Crna Gora zatvori poglavlje 27 ako vlast nastavi sa dosadašnjim ponašanjem prema prirodi, uz ignorisanje javnosti. [90]

Na prvom panelu koji je targetirao međunarodna iskustva i EU standarde u korelaciji sa velikim infrastrukturnim projektima i zaštitom životne sredine, učešće su uzeli eksperti za zaštitu životne sredine Maja Čolović Daul i Roel Slootweg. Čolović Daul je saopštila da rijeka Tara više nikada neće biti ista i da se nije vodilo računa o zaštiti životne sredine. [91] Slootweg je napomenuo da je „Tara ozbiljan slučaj devastacije, i da su snimci iz drona vrlo jasno pokazali kakav je haos napravljen“. Takođe, Slootweg je ocijenio da Crna Gora odmah mora ući u proces revitalizacije rijeke Tare. [92]

[86] Pogledati na: <http://www.unesco.org/new/en/natural-sciences/environment/ecological-sciences/biosphere-reserves/europe-north-america/>

[87] Izvještaj možete pogledati na: <https://whc.unesco.org/en/documents/174707>

[88] Pogledati na: <https://whc.unesco.org/archive/2019/whc19-43com-18-en.pdf>

[89] Izvještaj sa konferencije možete naći na: <https://www.mans.co.me/izvjestaj-sa-konferencije-da-li-ce-tara-prezivjeti-auto-put/>

[90] Prilog TV Vijesti sa Simon Ilseom od 16. novembra 2019. godine: https://www.youtube.com/watch?v=x_hKFGZ_FHQ

[91] Intervju dnevnih novina Dan sa Majom Čolović Daul, objavljen 13. novembra 2019. godine: <https://www.dan.co.me/?nivo=2&rubrika=Ekonomija&datum=2019-11-13>

[92] Intervju dnevnih novina Vijesti sa Roel Slootwegom, objavljen 10. novembra 2019. godine: <https://www.vijesti.me/vijesti/drustvo/tara-ne-smije-da-ceka-ni-dan-kamoli-osam-godina>

Pristup informacijama o izgradnji autoputa

Nadležne državne institucije uporno proglašavaju tajnama podatke o izgradnji autoputa i državnim subvencijama, a sudska praksa nije konzistentna. Vrhovni sud ocjenjuje da je obaveza Uprave carina da obrazloži zašto su podaci o subvencijama za carine povjerljivi. Međutim, isti taj sud smatra da Poreska uprava može proglasiti tajnom podatke o subvencijama za poreze i doprinose, bez detaljnijeg obrazloženja.

Subvencije za carine proglašene službenim tajnama

Uprava carina ograničava pristup informacijama o subvencijama za carine koje se daju izvođaču radova na autoputu, proglašavajući ih službenom tajnom na osnovu Zakona o carinskoj službi. [93] Takav stav prihvata i Upravni sud koji smatra da u ovom slučaju nije bitan javni interes da podaci budu objavljeni.

Međutim, Vrhovni sud je zauzeo stav da mora biti obrazloženo zašto podaci o subvencijama predstavljaju „povjerljive podatke“. [94]

Naime, Uprava carina je proglasila službenom tajnom zahtjeve izvođača radova na autoputu za oslobađanje od plaćanja carina za robu, opremu i postrojenja, koje predviđa član 21 Zakona o autoputu Bar – Boljare. [95] Uprava carina navodi da je sprovela test štetnosti objavljivanja tih informacija, te da bi njihovo objelodanjivanje predstavljalo „kršenje pozitivnih carinskih propisa“.

MANS je početkom 2019. godine podnio tužbu Upravnom sudu i ukazao da javnost ima interes da dobije informacije o subvencijama, a da se u konkretnom slučaju radi o autoputu Bar-Boljari koji na više načina direktno utiče na sve građane Crne Gore, s obzirom da se izgradnja autoputa finansira od sredstava iz javnih prihoda.

U aprilu 2019. godine, Upravni sud je prihvatio takav stav Uprave carina i konstatovao da je Carinski zakon lex specialis za postupanje carinskih organa koji ih obavezuje na čuvanje službene tajne. Upravni sud zaključuje

„po mišljenju ovog Suda, šteta od objavljivanja podataka koje su carinski organi pribavili u skladu sa članom 15 Carinskog zakona, procjenjena je pomenutim odredbama člana 16 i 17 istog zakona, zbog čega je pozivanje tužioca na test štetnosti irelevantno.“

Za Upravni sud javni interes koji se odnosi na subvencije kroz oslobađanje od plaćanja carine, koje je izvođač radova na autoputu (CRBC) dobio od države Crne Gore, je „nebitan, nevažan, beznačajan.“

[93] Član 15 i 16 Zakona o carinskoj službi

[94] Uvp.br.922/19 od 31.10.2019.godine

[95] Član 21 Zakona o autoputu Bar-Boljari Oslobođeni su od plaćanja carine: 1) građevinski materijal namijenjen za izgradnju autoputa; 2) oprema namijenjena za ugradnju u objekte autoputa i za izgradnju autoputa; 3) postrojenja namijenjena za ugradnju u objekte autoputa i za izgradnju autoputa. Oslobođanje iz stava 1 ovog člana, odnosi se na robu, opremu i postrojenja koje uvozi u Crnu Goru izvođač radova na izgradnji autoputa.

Pristup informacijama o izgradnji autoputa

Odnosno, Upravni sud smatra da nije potrebno sprovesti poseban test štetnosti i utvrditi javni interes za objavljivanje traženih informacija ako je takva šteta procijenjena Carinskim zakonom. Takvo tumačenje je suprotno Zakonu o slobodnom pristupu informacijama koji jasno propisuje da je neophodno utvrditi javni interes u svakom konkretnom slučaju. [96]

Takvim stavom Sud zanemaruje javni interes koji je u konkretnom slučaju značajniji, a posebno što nasuprot njemu ne postoji nijedan valjan interes koji bi bilo potrebno zaštititi.

MANS je podnio zahtjev za ispitivanje sudske odluke Vrhovnom sudu Crne Gore koji je usvojio i ukinuo presudu Upravnog suda. [97] Vrhovni sud u presudi navodi:

„Odredba člana 16 stav 1 Carinskog zakona propisuje, da podaci koji su po svojoj prirodi povjerljivi ili su pribavljeni na takav način, smatraju se službenom tajnom i ne smiju se od strane carinskog organa dalje saopštavati bez izričite saglasnosti lica ili ovlaštenog organa koji su ih dali. Imajući u vidu navedeno ovaj sud stoji na stanovištu da Upravni sud nije dao obrazloženje šta je to „povjerljivi podatak“ u smislu citirane zakonske odredbe, i na osnovu čega podaci iz čl.21 Zakona o autoputu Bar-Boljari predstavljaju povjerljive podatke u smislu navedene zakonske odredbe.“

Dakle, Vrhovni sud je zauzeo stav da Uprava mora da obrazloži zbog čega određene podatke proglašava službenom tajnom, odnosno zbog čega su ti podaci povjerljivi.

Do završetka izrade ove studije, Upravni sud nije donio novu presudu u ovom predmetu.

[96] Član 16 Zakona o slobodnom pristupu informacijama propisuje da će se pristup informaciji ograničiti ukoliko bi objelodanjanje informacije značajno ugrozilo interes iz člana 14 ovog zakona, odnosno ukoliko postoji mogućnost da bi objelodanjanje informacije izazvalo štetne posljedice po interes koji je od većeg značaja od interesa javnosti da zna tu informaciju, osim ako postoji preovlađujući javni interes propisan članom 17 ovog zakona.

[97] Uvp.br.922/19 od 31.10.2019.godine

Pristup informacijama o izgradnji autoputa

Subvencije za zaposlene proglašene poreskim tajnama

Mnogi podaci o izgradnji autoputa su proglašeni poreskim tajnama i skriveni od javnosti, na osnovu zakonske odredbe uvedene izmjenama i dopunama Zakona o slobodnom pristupu informacijama koje su usvojene sredinom 2017. godine.

Poreska uprava uopšte ne utvrđuje da li postoji javni interes da tražene informacije budu objelodanjene i sa identičnim obrazloženjima odbija da objavi potpuno različite vrste podataka.

Međutim, sudovi prihvataju paušalna obrazloženja Poreske uprave da svi podaci o konkretnim poreskim obveznicima predstavljaju poreske tajne, čijim objavljivanjem bi se kršio zakon i ugrozilo povjerenje u tu instituciju.

U jeku političke krize, dok su sve opozicione političke partije bojkotovale rad Skupštine, poslanici vladajuće partije su usvojili izmjene ovog Zakona kojima su propisana dodatna ograničenja pristupa informacijama, uključujući i poreske i poslovne tajne. [98]

Poreska uprava ograničava pristup podacima u vezi izgradnje autoputa pozivajući se upravo na nove odredbe Zakona o slobodnom pristupu informacijama vezane za poresku tajnu, i na Zakon o poreskoj administraciji. Prema tom Zakonu poreska tajna su maltene svi podaci o poreskim obveznicima. [99]

Međutim, Zakon o slobodnom pristupu informacijama obavezuje institucije da sprovedu takozvani test štetnosti i propisuje da se pristup podacima može ograničiti samo ukoliko postoji mogućnost da bi njihovo objelodanjivanje izazvalo štetne posljedice po zaštićeni interes veće od interesa javnosti da zna te informacije. [100]

Uprkos tome, Poreska uprava se samo paušalno poziva na poresku tajnu, bez utvrđivanja da li je veći interes javnosti da informacija bude objavljena od štete koja može nastati po zaštićeni interes.

Takvo postupanje podržava i Agencija za zaštitu ličnih podataka i slobodan pristup informacijama koja samo prihvata navode Poreske uprave i ne upušta se u utvrđivanje činjeničnog stanja, a posebno se ne bavi javnim interesom, a što je bilo predmet osporavanja pred Upravnim sudom, koji nakon više od godinu dana donosi presudu kojom potvrđuje stav i Poreske uprave i Agencije.

[98] Član 14 stav 1 tačka 6 Zakona o slobodnom pristupu informacijama koji je izmijenjen 17.05.2017.godine

[99] Član 16 stav 1 Zakona o poreskoj administraciji: Poreska tajna je svaka informacija ili podatak o poreskom obvezniku kojim raspolaže poreski organ, osim informacija i podataka:

- 1) za koje poreski obveznik pismeno izjavi da se ne smatraju poreskom tajnom;
- 2) koji se ne mogu povezati sa konkretnim poreskim obveznikom niti se na drugi način mogu identifikovati;
- 3) vezanih za postojanje poreskog duga, ukoliko je hipoteka, odnosno fiducija kao način obezbjeđenja upisana u javne knjige;
- 4) o registraciji poreskog obveznika, PIB, nazivu (ime) i glavnom mjestu poslovanja;
- 5) o vrijednosti nepokretne imovine;
- 6) koje poreski organ objavljuje kvartalno u listi poreskih dužnika.

[100] Takozvani test štetnosti, član 16 stav 1 Zakona o slobodnom pristupu informacijama

Pristup informacijama o izgradnji autoputa

Na primjer, Poreska uprava je proglasila poreskom tajnom obrasce o plaćenim porezima i doprinosima [101] koje je toj instituciji dostavila kompanija CRBC. U obrazloženju se navodi:

„poreska tajna je svaka informacija ili podatak o poreskom obvezniku kojim raspolaže poreski organ, osim informacija i podataka za koje poreski obveznik pisano izjavi da se ne smatraju poreskom tajnom, kao i informacija i podatak koji se ne mogu povezati sa konkretnim poreskim obveznikom niti se na drugi način mogu identifikovati, odnosno informacije koje Poreska uprava objavljuje kvartalno na listi poreskih dužnika“.

Poreska uprava konstatuje da je sprovela test štetnosti kojim je „utvrdila da bi objelodanjivanje ove informacije predstavljalo kršenje pozitivnih propisa konkretno Zakona o poreskoj administraciji“. Istovremeno su ocijenili da bi

„objavljivanje podataka koji su zaštićeni ovim zakonom proizvelo nepovjerenje poreskih obveznika prema organima državne uprave, konkretno prema Poreskoj upravi, što je procijenjeno kao veća šteta od javnog interesa za objavljivanje navedenih informacija“.

Istovremeno Poreska navodi da **ne postoji preovlađujući javni interes za objavljivanje konkretne informacije**, jer njegova sadržina ne ukazuje na razloge propisane članom 17 Zakona o slobodnom pristupu informacijama. [102]

Na kraju Poreska uprava zaključuje da odbija zahtjev za informacijama, jer se

„u konkretnom slučaju radi o poreskoj tajni, pri čemu poreski obveznik na koga se odnose podaci nije dao pisano odobrenje za objavljivanje navedenih podataka, niti je riječ o podacima za koje postoji preovlađujući javni interes za objavljivanje“.

Upravni sud u potpunosti prihvata tumačenje Poreske uprave da bi objavljivanje podataka o porezima i doprinosima kineske kompanije, koji predstavljaju državne subvencije, „proizvelo nepovjerenje“ prema Poreskoj upravi. Istovremeno, Upravni sud uopšte nije utvrđivao da li objavljivanje informacija o državnim subvencijama za poreze i doprinose CRBC-ja pitanje od javnog interesa.

[101] IOPPD obrasci - jedinstveni obrasci izvještaja o obračunatom i plaćenom porezu na dohodak fizičkih lica i doprinosima za obavezno socijalno osiguranje.

[102] Odredbama člana 17 Zakona o slobodnom pristupu informacijama propisano je da preovlađujući javni interes za objelodanjivanjem informacije ili njenog dijela postoji kada tražena informacija sadrži podatke koji osnovano ukazuju na: 1) korupciju, nepoštovanje propisa, nezakonito korišćenje javnih sredstava ili zloupotrebu ovlašćenja u vršenju javne funkcije; 2) sumnju da je izvršeno krivično djelo ili postojanje razloga za pobijanje sudske odluke; 3) nezakonito dobijanje ili trošenje sredstava iz javnih prihoda; 4) ugrožavanje javne bezbjednosti; 5) ugrožavanje života; 6) ugrožavanje javnog zdravlja; 7) ugrožavanje životne sredine.

Pristup informacijama o izgradnji autoputa

Upravni sud je odbio našu tužbu i zauzeo stav da je Poreska uprava zakonito zabranila pristup informacijama koje predstavljaju poresku tajnu. [103] Sud u potpunosti prihvata navode Poreske uprave da je izvršila test štetnosti i ne bavi se postojanjem javnog interesa nasuprot interesu koji se štiti, a koji se sastoji u kršenju Zakona o poreskoj administraciji. U presudi se navodi:

*„Naime, imajući u vidu citirane zakonske odredbe, **a polazeći od činjenice da je prvostepeni organ sproveo test štetnosti objavljivanja sporne informacije i utvrdio da bi objelodanjivanje te informacije predstavljalo kršenje Zakona o poreskoj administraciji, kojim se uređuju prava i obaveze poreskog organa i poreskih obveznika u postupku utvrđivanja, naplate i kontrole poreza i drugih dažbina, kao i da se u konkretnom slučaju radi o poreskoj tajni, to je i po ocjeni Suda, pravilan zaključak prvostepenog i drugostepenog organa da nije bilo uslova da se dozvoli pristup zahtjevom traženoj informaciji u skladu sa članom 13 Zakona o slobodnom pristupu informacijama.**“ [104]*

U svojoj presudi, Upravni sud se poziva na stav Vrhovnog suda [105] koji se odnosi na slučaj u kome su poslovnom tajnom proglašeni zapisnici o inspeksijskom nadzoru poreskog obveznika koji nema veze sa izgradnjom autoputa. [106] U toj presudi Vrhovni sud je konstatovao da Poreska uprava nije obavezna da sprovedi poseban test štetnosti ukoliko u paušalnom obrazloženju navede da se objavljivanjem informacija krši Zakon o poreskoj administraciji. U toj presudi se navodi:

*„Shodno čl.16 Zakona o slobodnom pristupu informacijama, pod testom štetnosti se podrazumijeva dovođenje u vezu štete po zaštićene interese, koja bi nastala objavljivanjem informacije s jedne strane, sa interesom javnosti da tu informaciju zna, sa druge strane, te vršenje ocjene što je pretežnije. Imajući u vidu navedeno, ne stoje navodi da test štetnosti nije izvršen, sa razloga što je ova ocjena data u obrazloženju pobijanog rješenja, **a bez značaja su navodi da u spisima predmeta nema testa štetnosti, a pored ovakvog obrazloženja pobijanog rješenja.**“*

Poreska uprava je i u tom slučaju, kao i u svim drugim odgovorima u kojima proglašava podatke poreskom tajnom, dala identično obrazloženje.

[103] Prvostepeni organ je pravilno donio rješenje s obzirom na to da shodno članu 16 stav 1 Zakona o poreskoj administraciji tražene informacije predstavljaju poresku tajnu, te je pravilno iste doveo u vezu sa članom 14 stav 1 tačka 6 Zakona o slobodnom pristupu informacijama.

[104] U.br. 3312/18 od 05.09.2019. godine

[105] Uvp.br.558/19 od 21.03.2019.godine

[106] Zahtjevom za slobodan pristup informacijama, na koji se odnosi presuda Vrhovnog suda, tražene su kopije svih zapisnika o izvršenom inspeksijskom nadzoru poreskog obveznika "Pubs and bars" d.o.o. iz Podgorice (PIB: 03086976)

Pristup informacijama o izgradnji autoputa

Zakon o slobodnom pristupu informacijama u članu 14 stav 1 tačka 6 dozvoljava ograničenje pristupu informacijama ili dijelu informacije kada organ vlasti utvrdi da se radi o poslovnoj ili poreskoj tajni u skladu sa zakonom.

Pri ovakvom stanju stvari Poreska uprava je sprovela test štetnosti objavljivanja ove informacije, u skladu sa odredbama člana 16 stav 1 Zakona o slobodnom pristupu informacijama i utvrdila da bi objelodanjivanje ove informacije predstavljalo kršenje pozitivnih propisa - konkretno Zakona o poreskoj administraciji. Zakonom o poreskoj administraciji se uređuju prava i obaveze poreskog organa i poreskih obveznika u postupku utvrđivanja, naplate i kontrole poreza i drugih dažbina i istim je propisana obaveza poreskog organa da u ostvarivanju svojih nadležnosti čuva poresku tajnu, pri čemu bi objavljivanje podataka koji su zaštićeni ovim zakonom proizvelo nepovjerenje poreskih obveznika prema organima državne uprave, konkretno prema Poreskoj upravi, što je procijenjeno kao veća šteta od javnog interesa za objavljivanje navedenih informacija.

Smatramo, da ne postoji preovladjujući interes za objavljivanje konkretne informacije iz razloga što sadržina iste ne ukazuje na član 17 stav 1 Zakona o slobodnom pristupu informacijama. Naime, odredbama člana 17 Zakona o slobodnom pristupu informacijama propisano je da preovladjujući javni interes za objelodanjivanjem informacije ili njenog dijela postoji kada tražena informacija sadrži podatke koji osnovano ukazuju na: 1) korupciju, nepoštovanje propisa, nezakonito korišćenje javnih sredstava ili zloupotrebu ovlaštenja u vršenju javne funkcije; 2) sumnju da je izvršeno krivično djelo ili postojanje razloga za pobijanje sudske odluke; 3) nezakonito dobijanje ili trošenje sredstava iz javnih prihoda; 4) ugrožavanje javne bezbjednosti; 5) ugrožavanje života; 6) ugrožavanje javnog zdravlja; 7) ugrožavanje životne sredine.

Kako se u konkretnom slučaju radi o poreskoj tajni, pri čemu poreski obveznik na koga se odnose podaci nije dao pisano odobrenje za objavljivanje navedenih podataka, niti je riječ o podacima za koje postoji preovladjujući javni interes za objavljivanje, to je odlučeno kao u dispozitivu rješenja.

PRAVNA POUKA: Protiv ovog rješenja može se izjaviti žalba Agenciji za zaštitu podataka o ličnosti i slobodan pristup informacijama u roku od 15 dana od prijema rješenja, neposredno ili preko Poreske uprave. Žalba se podnosi u dva primjerka, sa dokazom o uplati 5,00€ administrativne takse na žiro račun Budžeta br. 907-000000083001-19, shodno tarifnom br. 2 Zakona o administrativnim taksama ("Sl.list RCG" br. 53/03...02/06 i "Sl.list CG" br. 22/08...26/11...37/17).

DIREKTOR
Miomir M. Mugoša

Slika 26: Izvod iz rješenja Poreske uprave br. 03/1-2851/2-18 kojim je odbijen zahtjev za informacijama br. 118402 – 118407 koji se odnosi na poreze i doprinose CRBC-ja

Pri ovakvom stanju stvari Poreska uprava je sprovela test štetnosti objavljivanja ove informacije, u skladu sa odredbama člana 16 stav 1 Zakona o slobodnom pristupu informacijama i utvrdila da bi objelodanjivanje ove informacije predstavljalo kršenje pozitivnih propisa - konkretno Zakona o poreskoj administraciji. Zakonom o poreskoj administraciji se uređuju prava i obaveze poreskog organa i poreskih obveznika u postupku utvrđivanja, naplate i kontrole poreza i drugih dažbina i istim je propisana obaveza poreskog organa da u ostvarivanju svojih nadležnosti čuva poresku tajnu, pri čemu bi objavljivanje podataka koji su zaštićeni ovim zakonom proizvelo nepovjerenje poreskih obveznika prema organima državne uprave, konkretno prema Poreskoj upravi, što je procijenjeno kao veća šteta od javnog interesa za objavljivanje navedenih informacija.

Smatramo, da ne postoji preovladjujući interes za objavljivanje konkretne informacije iz razloga što sadržina iste ne ukazuje na član 17 stav 1 Zakona o slobodnom pristupu informacijama. Naime, odredbama člana 17 Zakona o slobodnom pristupu informacijama propisano je da preovladjujući javni interes za objelodanjivanjem informacije ili njenog dijela postoji kada tražena informacija sadrži podatke koji osnovano ukazuju na: 1) korupciju, nepoštovanje propisa, nezakonito korišćenje javnih sredstava ili zloupotrebu ovlaštenja u vršenju javne funkcije; 2) sumnju da je izvršeno krivično djelo ili postojanje razloga za pobijanje sudske odluke; 3) nezakonito dobijanje ili trošenje sredstava iz javnih prihoda; 4) ugrožavanje javne bezbjednosti; 5) ugrožavanje života; 6) ugrožavanje javnog zdravlja; 7) ugrožavanje životne sredine.

Kako se u konkretnom slučaju radi o poreskoj tajni, pri čemu poreski obveznik na koga se odnose podaci nije dao pisano odobrenje za objavljivanje navedenih podataka, niti je riječ o podacima za koje postoji preovladjujući javni interes za objavljivanje, to je odlučeno kao u dispozitivu rješenja.

PRAVNA POUKA: Protiv ovog rješenja može se izjaviti žalba Agenciji za zaštitu podataka o ličnosti i pristup informacijama u roku od 15 dana od prijema rješenja, neposredno ili preko Poreske uprave. Žalba se podnosi u dva primjerka, sa dokazom o uplati 5,00€ administrativne takse na žiro račun Budžeta br. 907-000000083001-19, shodno tarifnom br. 2 Zakona o administrativnim taksama ("Sl.list RCG" br. 53/03...02/06 i "Sl.list CG" br. 22/08...26/11).

DIREKTOR
Miomir M. Mugoša

Slika 27: Izvod iz rješenja Poreske uprave br. 03/1-9589/2-17 kojim je odbijen zahtjev za informacijama br. 112045 koji se odnosi na izvještaje o inspeksijskom nadzoru

Bez obzira na vrstu informacija čije objelodanjivanje se traži, Poreska uprava daje identična obrazloženja, uopšte ne procjenjujući značaj javnog interesa da informacije budu objavljene.

Takvo postupanje ohrabrila je pomenuta presuda Vrhovnog suda Crne Gore, a zatim i presude Upravnog suda, po kojima je dovoljno da se Poreska uprava uopšteno pozove na Zakon o poreskoj administraciji i na taj način od javnosti sakrije bilo koju informaciju od javnog interesa.

DRUGI VELIKI PROJEKTI

U toku 2019. godine desio se značajan pomak u smislu formalizovanja zaštite Ulcinjske Solane, koja je konačno zaštićena na nacionalnom nivou, a potom i uvrštena na Ramsar listu zaštićenih područja.

Ipak, nastavlja se neodrživa eksploatacija prostornih resursa Nacionalnog parka Skadarsko jezero, i to uprkos preporukama Sekretarijata za Bernsku konvenciju kojima je Vladi Crne Gore preporučeno da obustavi dalji razvoj turističkih sadržaja na Skadarskom jezeru.

Prostor Buljarice može se okarakterisati kao posebno ugrožen nakon usvajanja novih Zakona o eksproprijaciji i Zakona o planiranju prostora i izgradnji objekata, imajući u vidu da je Vlada Crne Gore više puta javno iskazala namjeru da u potpunosti valorizuje prostor ustupivši isti investitorima koji bi gradili turističke kapacitete.

Opština Kotor za sada uspijeva da zadrži status područja zaštićenog UNESCO programom Svjetske baštine, istovremeno se suočavajući sa neodgovornim planiranjem prostora, sada sa najviših instanci, ali i nesprovođenjem preporuka iz krovnih dokumenata koji treba da osiguraju očuvanje prostora.

Vlada Crne Gore je i formalno odustala od izgradnje II bloka Termoelektrane u Pljevljima, nakon dugogodišnjeg pritiska civilnog sektora, ali i dalje nastavlja da ulaže u ugaj. Nedavno je u tom pravcu odabran i konzorcijum koji će izvršiti ekološku rekonstrukciju postojećeg bloka termoelektrane, koja će obezbijediti njeno funkcionisanje u narednih 20 do 30 godina.

ULCINJSKA SOLANA

Područje Solane „Bajo Sekulić“ Ulcinj, koje predstavlja vrijedan vještački ekosistem čija zaštita je postavljena i kao završno mjerilo za zaključenje poglavlja 27 u procesu pristupanja Crne Gore Evropskoj uniji, i formalno je proglašena za park prirode na sjednici Skupštine Opštine Ulcinj 24. juna 2019. godine. [107]

Nakon toga, Solana je u septembru 2019. godine proglašena močvarom od međunarodnog značaja i uvrštena na Ramsar listu močvarnih područja. [108] RAMSAR predstavlja međunarodni sporazum koji pruža okvir za nacionalne akcije i međunarodnu saradnju za očuvanje i korišćenje vlažnih staništa i njihovih resursa.

Ipak, pitanje vlasništva nad zemljištem Solane i dalje ostaje neriješeno, o čemu je diskutovano i na 5. Međunarodnoj konferenciji o zaštiti Ulcinjske Solane, u organizaciji partnera na projektu – Centra za zaštitu i proučavanje ptica (CZIP). [109]

Na događaju koji je u aprilu ove godine okupio preko 100 učesnika zainteresovanih za pitanje zaštite Solane, ukazano je da je ekološka degradacija područja nesporna, a da je proces zaštite bio ekstremno usporen. [110] U međuvremenu, stečajna uprava kompanije oglašavala je prodaju njene imovine, uključujući i 15 miliona kvadrata zemljišta, koje Solana koristi – a ne posjeduje. S obzirom na to da je jedini vlasnik zemljišta država Crna Gora, više nevladinih organizacija je zbog oglašavanja prodaje podnijelo krivičnu prijavu protiv stečajnog upravnika. [111]

[107] Pogledati na: <http://www.ul-gov.me/Aktuelnosti/4482/Skupstina-Opstine-Ulcinj-izglasala-odluku-o-shtml>

[108] Pogledati na: <https://www.ramsar.org/news/montenegro-names-ulcinj-salina-as-a-ramsar-site>

[109] Pogledati na: <https://www.slobodnaevropa.org/a/solana-zastita-crna-gora/29886588.html>

[110] Pogledati na: <https://www.slobodnaevropa.org/a/solana-zastita-crna-gora/29886588.html>

[111] Pogledati na: <https://www.mina.news/minabusines/podnijeli-krivicnu-prijavu-zbog-prodaje-imovine-solane/>

DRUGI VELIKI PROJEKTI

SKADARSKO JEZERO

[112] Na lokaciji Mihailovići, na samom obodu Skadarskog jezera, u martu 2019. godine sprovedeni su radovi na ravnanju terena i pripremi za drenažu. Radi se o pripremnim radovima za izgradnju hotelskog kompleksa „White Village“, koji su omogućeni jer su i dalje na snazi planovi nižeg reda koji to omogućavaju. [113]

Iako su se prethodno ekološke nevladine organizacije žalile Bernskom sekretarijatu, nakon čega je preporukama Bernske konvencije crnogorska Vlada pozvana da obustavi dalji razvoj turističkih sadržaja na Skadarskom jezeru, izvođenje radova u potpunosti je obesmisliло međunarodnu zaštitu ovog područja. [114]

Usvojene preporuke Bernske konvencije ukazuju da je potrebno obustaviti sve dalje radove na području lokacije Mihailovići sve dok se ne napravi referentna lista svih postojećih Natura 2000 staništa. S obzirom na to da mapiranje staništa nije sprovedeno, potpuno se obesmišljava Elaborat procjene uticaja na životnu sredinu kao i Program praćenja životne sredine, a samim tim i sve do sada izdate građevinske dozvole. Crna Gora kao odgovorna članica Bernske i Ramsar Konvencije, preko Ministarstva održivog razvoja i turizma kao nacionalne kontaktne institucije, nije smjela da dozvoli da se na predmetnoj lokaciji započnu građevinski radovi. Na ovaj način je ugrožen status zaštite područja na međunarodnom nivou i o čemu će se odlučivati na narednoj sjednici Sekretarijata Bernske konvencije koji će se održati u periodu od 3. do 6. decembra 2019. godine. [115]

[112] Fotografija: Google Earth

[113] Pogledati na: <https://www.vijesti.me/vijesti/drustvo/na-skadarskom-jezeru-u-toku-radovi-uprkos-preporukama-medunarodnih-organizacija>

[114] Bernska konvencija - Konvencija o očuvanju divljih i migratornih vrsta kroz koju se utvrđuju EMERALD lokaliteti, većina prelaze i u NATURA 2000 staništa koja podrazumijevaju implementaciju strogo i pravno obavezujućeg režima u EU. O predatoj žalbi Green Home i neformalnog Udruženja građana Virpazara Bernskom Sekretarijatu odlučeno je 30. novembra 2018. na 38. Zasjedanju stalnog odbora u Strazburu. Zvanične preporuke Bernske konvencije dostupne su na: <https://rm.coe.int/recommendation-on-the-development-of-a-commercial-project-in-skadar-la/native/16808e95c7>

[115] Informacija o narednoj sjednici Sekretarijata Bernske konvencije: <https://www.coe.int/en/web/bern-convention/-/39th-standing-committee-meeting>

DRUGI VELIKI PROJEKTI

BULJARICA

Područje Buljarice i dalje se nalazi pred razvojnom raskrslom, čemu u prilog govore i kontraverzna zakonska rješenja koja su prethodnih godina usvojena na predlog Vlade Crne Gore – Zakon o eksproprijaciji i Zakon o planiranju prostora i izgradnji objekata. [116]

Pomenutim zakonima građanima je u potpunosti oduzeta uloga u odlučivanju o planiranju prostora na lokalnom nivou, a sada Vlada zemljište u privatnom vlasništvu može oglašiti na prodaju ili dati u zakup. Ključna izmjena novog Zakona o eksproprijaciji odnosi se na „Stupanje u posjed prije pravnosnažnosti rješenja o eksproprijaciji“, kojim se predviđa da korisnik eksproprijacije može podnijeti zahtjev za stupanje u posjed nepokretnosti ukoliko je to „neophodno zbog hitnosti izgradnje određenog objekta ili izvođenja radova“. [117] Ovakva zakonska odredba obesmišljava pravo na sudsku zaštitu, čime se svim građanima Crne Gore onemogućava zaštita svoje imovine dok sud ne donese pravnosnažno rješenje.

[118] Sa druge strane, Vlada posebnim aktom određuje javni interes za eksproprijaciju nepokretnosti, ali i korisnika eksproprijacije, što može dovesti do toga da Vlada Crne Gore oduzima imovinu fizičkih i pravnih lica u korist investitora. [119]

Zbog svega toga u oktobru 2019. godine započeo je dijalog sa građanima Buljarice, kada je u organizaciji partnera na projektu, Crnogorskog društva ekologa (CDE), organizovana javna debata na temu „Buljarica – jedna uvala, puno vrijednosti: Dijalogom do održivog rješenja“.

Na događaju se diskutovalo o mogućim urbanističkim rješenjima za razvoj Buljarice, strategiji za razvoj turizma i principima ekološkog inženjeringa. Mještani su izrazili nezadovoljstvo trenutnim stanjem u Buljarici, zapuštenošću prostora i nepostojanjem osnovnih uslova za razvoj turizma, ali i izrazili nadu da će razvojno rješenje za Buljaricu odgovoriti na potrebe njenih stanovnika, uz vrednovanje autentičnog ambijenta. [120]

[116] Zakon o eksproprijaciji (Službeni list RCG br. 55/2000, 12/2002 – odluka US i 28/2006 i Službeni list Crne Gore br. 21/2008, 30/2017 i 75/2018); Zakon o planiranju prostora i izgradnji objekata (Službeni list Crne Gore br. 64/2017, 44/2018, 63/2018 i 11/2019 – ispravka)

[117] Čl. 29 Zakona o eksproprijaciji (Službeni list RCG br. 55/2000, 12/2002 – odluka US i 28/2006 i Službeni list Crne Gore br. 21/2008, 30/2017 i 75/2018)

[118] Fotografija: Crnogorsko društvo ekologa (CDE)

[119] Čl. 14 Zakona o eksproprijaciji (Službeni list RCG br. 55/2000, 12/2002 – odluka US i 28/2006 i Službeni list Crne Gore br. 21/2008, 30/2017 i 75/2018)

[120] Prilog RTV Budva o održanoj javnoj debati, emitovan 15. oktobra 2019. godine, od 4:45 do 8:15, pogledati na: <https://www.youtube.com/watch?v=5oNSkbjxarI>

DRUGI VELIKI PROJEKTI

ZAŠTIĆENO PODRUČJE KOTORA

Prostorno-urbanistički plan Opštine Kotor

Prostorno-urbanistički plan Opštine Kotor predstavlja ključni planski dokument za područje Opštine koja obuhvata i Prirodno i kulturno-istorijsko područje Kotora koje se nalazi na UNESCO-voj Listi svjetske baštine,[121] a javna rasprava o Nacrtu PUP-a održana je u organizaciji Ministarstva održivog razvoja i turizma (MORT) u periodu od 23. aprila do 11. juna 2019.godine. [122]

Za to vrijeme EXPEDITIO, partner na projektu, organizovao je stručni okrugli sto u vezi sa Nacrtom PUP-a, 5. juna 2019. godine. Zaključci okruglog stola bili su da nacrt dokumenta ne rješava postojeće konflikte u prostoru niti je garant zaštite izuzetne univerzalne vrijednosti područja Kotora. [123]

Nakon toga definisane su zajedničke Primjedbe na Nacrt Prostorno urbanističkog plana Opštine Kotor i Nacrt Izvještaja o strateškoj procjeni uticaja na životnu sredinu, i one su dostavljene MORT-u. [124] Primjedbe su prevedene na engleski jezik i poslate UNESCO-vom Centru za Svjetsku baštinu u julu 2019. godine. [125]

Nadležne institucije su Nacrt PUP-a morale da dostave UNESCO-vom Centru za Svjetsku baštinu, a očekuje se da se nakon njihovih komentara dokument doradi. Još uvijek nema zvaničnih informacija o tome da li su iz UNESCO-vog Centra za Svjetsku baštinu stigli komentari na Nacrt PUP-a i da li se radi na doradi ovog dokumenta.

Prema odlukama UNESCO-vog Komiteta za Svjetsku baštinu sa 43. zasjedanja u Bakuu, koje je održano u periodu od 30. juna do 10. jula 2019. godine, Crna Gora treba Komitetu da dostavi revidovana dokumenta vezana za Područje Kotora, uključujući i PUP, kao i izvještaj o stanju zaštite Područja i preduzetim aktivnostima do 1. februara 2020. [126]

[121] Pogledati na: <https://whc.unesco.org/en/list/125>

[122] Pogledati na: <http://www.kotor.me/me/javne-rasprave-sekretarijata-za-urbanizam-gradjevarstvo-i-prostorno-planiranje/termini-javnih-rasprava-za-nacrt-prostorno-urbanisti%C4%8Ckog-plana-op%C5%A0tine-kotor/>

[123] Pogledati na: <https://www.dan.co.me/?nivo=3&rubrika=Regioni&clanak=699460&datum=2019-06-07>

[124] Primjedbe na Nacrt Prostorno-urbanističkog plana Opštine Kotor i Nacrt Izvještaja o procjeni životne sredine, predate 11. juna 2019. godine

[125] Comments on the Draft Spatial Urban Plan of the Municipality of Kotor and the Draft Report on Strategic Environmental Impact Assessment

[126] Izvještaj UNESCO-vog Komiteta za svjetsku baštinu o Odlukama donesenim na 43. zasjedanju, održanom u Bakuu u periodu od 30. juna 10. jula 2019. godine: <https://whc.unesco.org/archive/2019/whc19-43com-18-en.pdf>

DRUGI VELIKI PROJEKTI

Revizija Menadžment plana Prirodnog i kulturno-istorijskog područja Kotora

Menadžment plan Prirodnog i kulturno-istorijskog područja Kotora je strateški dokument čiji je cilj da osigura djelotvornu zaštitu i poboljša značaj područja Svjetske baštine, a usvojila ga je Vlada Crne Gore 2011. godine, na period od 15 godina.

Tada je predviđeno da se revizija Menadžment plana sprovodi svake tri godine, na osnovu ažuriranih podataka, međutim, revizija do sada nije sprovedena, i je bilo planirano u ovoj godini. Tijelo koje osigurava da se područjem Kotora upravlja prema Menadžment planu je Savjet za upravljanje, koji obrazuje Vlada Crne Gore. [127]

EXPEDITIO planira da, u saradnji sa članovima Radne grupe, u decembru 2019. organizuje okrugli sto vezano za Menadžment plan na koji bi bili pozvani svi ključni akteri i na kome bi se diskutovalo o ključnim temama i prioritetima vezano za zaštitu Područja Kotora.

Izmjene i dopune Zakona o zaštiti prirodnog i kulturno – istorijskog područja Kotora

Vlada Crne Gore je utvrdila prijedlog Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o zaštiti prirodnog i kulturno – istorijskog područja Kotora na 136. sjednici održanoj 26. septembra 2019. godine. [128] Predlog zakona je sada u proceduri u Skupštini Crne Gore. [129]

[127] Član 8 Zakona o zaštiti prirodnog i kulturno-istorijskog područja Kotora (Službeni list Crne Gore br. 56/2013 i 13/2018)

[128] Materijali sa 136. Sjednice Vlade Crne Gore, održane 26. septembra 2019. godine:

http://www.gov.me/sjednice_vlade_2016/136

[129] Pogledati na: <http://www.skupstina.me/index.php/me/sjednice/sjednice-skupstine-crne-gore>

DRUGI VELIKI PROJEKTI

TERMoeLEKTRANA PLJEVLJA

Nakon što je Vlada Crne Gore godinama zagovarala izgradnju II bloka Termoelektrane Pljevlja, i pored upornog protivljenja javnosti zbog ekonomske neisplativosti i dodatnih negativnih posljedica po životnu sredinu, predsjednik Vlade Crne Gore Duško Marković je konačno, u septembru 2019. godine, saopštio da se odustaje od tog projekta te da se od valorizacije uglja odustaje zbog zaštite životne sredine. [130]

Elektroprivreda Crne Gore (EPCG) je u novembru 2019. godine izabrala konzorcijum koji čine kompanije „Dec International“, „Bemax“, „BB Solar“ i „Permonte“ za izvođenje radova na ekološkoj rekonstrukciji postojećeg bloka TE Pljevlja. [131] Vrijednost radova iznosi 55 miliona eura, a posao će biti završen do 2022. godine. Kompanija „BB Solar“ je u suvlasništvu Blaža Đukanovića, sina Mila Đukanovića – predsjednika Crne Gore. [132]

Očekuje se da se ugovor o ekološkoj rekonstrukciji sa izabranim konzorcijumom zaključi do kraja godine, a ista bi trebalo da obezbijedi funkcionisanje Termoelektrane u trajanju od 20 do 30 godina. [133]

U cilju konstruktivnog rješavanja izazova u procesu realizacije završnih mjerila i zatvaranja Poglavlja 27, sa fokusom na problem kvaliteta vazduha u Pljevljima, partner na projektu, NVO Green Home je sredinom oktobra 2019. godine prisustvovala sastanku Odbora za evropske integracije Skupštine Crne Gore i predstavnika termoelektrane Pljevlja, kao i NVO sektora. Na sastanku je zaključeno da pristup EU neće biti moguć sve dok se crna ekološka tačka kakva su Pljevlja ne riješi, kao i da su dosadašnja rješenja bila kratkotrajna i neodrživa, te da je neophodno donijeti plan za narednih minimum sto godina.

[130] Pogledati na: <https://www.antenam.net/ekonomija/133165-markovic-vlada-se-odrekla-drugog-bloka-te-u-korist-zivotne-sredine>

[131] Odluka Elektroprivrede Crne Gore br. 20-00-4184 od 7. novembra 2019. godine, o izboru najpovoljnije ponude za izvođenje radova na ekološkoj rekonstrukciji postojećeg bloka Termoelektrane

[132] Fotografija: Elektroprivreda Crne Gore

[133] Pogledati na: <https://www.epcg.com/media-centar/saopstenja-za-javnost/izabrana-najpovoljnija-ponuda-za-ekolosku-rekonstrukciju-te>

www.mans.co.me